

Luontosuhteen rakentuminen Euroopan unionin
vihreissä strategioissa

Juuso Ilmola

791619S
Pro gradu -tutkielma
Maantieteen tutkimusyksikkö
Oulun yliopisto

Yksikkö: Maantieteen tutkimusyksikkö	Pääaine: Maantiede	
Tekijä: Ilmola Juuso Elias	Opiskelija- numero: 2463153	Tutkielman sivumäärä: 62 s.
Tutkielman nimi: Luontosuhteen rakentuminen Euroopan unionin vihreissä strategioissa		
Asiasanat: luonto, luontosuhde, moderni, ekomodernisaatio, Euroopan unioni		
Tiivistelmä: <p>Luonnon ja yhteiskunnan välisen suhteen tarkastelu on yksi tapa pyrkiä ymmärtämään 2000-luvun moniulotteista ekologista kriisiä. Tässä tutkielmassa luonnon ja yhteiskunnan välinen suhde ymmärretään semioottiseksi ja materiaaliseksi rakennelmaksi, jolloin luontosuhteen tarkastelussa ovat olennaisia niin luontoon liitettävät merkitykset kuin yhteiskunnallinen materiaallinen käytäntö. Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu luontosuhteelle olennaisten aatesuuntausten erittelyn kautta, jossa kuvataan samalla eurooppalaisen modernin kehittymistä. Tutkielman tarkoitus on selvittää poliittisten strategiadokumenttien kautta, minkälaisista tekijöistä Euroopan unionin luontosuhde rakentuu, ja sisältykö strategiadokumentteihin luontosuhteen muutosta.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta ja sen kolmesta alastrategiasta. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on Euroopan unionin pitkän tähtäimen ekologinen kasvustrategia, jonka on tarkoitus tehdä Euroopasta muun muassa maailman ensimmäinen hiilineutraali maanosa. Strategioita tarkastellaan pitkälti Norman Faircloughin (1992) muotoileman diskurssianalyysin kautta. Diskurssianalyysillä pyrin tarkastelemaan luontoon liitettäviä merkityksiä ja diskurssin kautta välittyvää luontoon kohdistuvaa toimintaa, sekä dokumenttien välittämää muutosta.</p> <p>Tutkielman keskeisissä tuloksissa käy ilmi, että Euroopan unioni käsittää luonnon modernille ominaisesti ihmisen toiminnan kohteeksi sekä olennaisesti resurssiksi. Luonnon resurssioluemus on EU:n strategioissa sen tärkein ominaisuus. Euroopan unionin luontosuhde rakentuu ennen kaikkea taloudellisen järjestyksen ja luonnollisen maailman hallinnan kautta. 'Taloudellinen' ohjaa luontoon kohdistuvaa inhimillistä toimintaa, ja luontoa pyritään integroimaan osaksi yhteiskunnallista todellisuutta etenkin talouden kautta. Euroopan unioni luo ja ylläpitää strategioissaan vahvaa uskoa luonnon hallinnan mahdollisuuteen, jossa ekologinen kriisi on osaltaan ratkaistavissa luonnon ohjaamisen kautta. Strategioista paljastuu, että Euroopan unionin luontosuhde rakentuu yhä ekomodernisaation asettaman kehyksen päälle. Euroopan unionin vihreän kehityksen ohjelma ei sisällä rakenteellista muutosta luonnon ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen, vaan strategioissa esiintyvä muutos on määrällistä, temporaalista ja tekniluontoista.</p>		
Muita tietoja:		
Päiväys:	19.05.2021	

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Teoreettinen viitekehys	6
2.1 Luonnon käsite.....	6
2.2 Moderni luonto	9
2.3 Modernin kritiikki.....	13
2.3.1 Luonto vihreässä ajattelussa: ekologismi ja ympäristönsuojelu	14
2.3.2 Postmoderni luontokäsitys	16
2.4 Pyrkimys säilyttää moderni: ekomodernisaatio ja ekomodernismi	19
2.5 EU:n ympäristöpolitiikka.....	25
3. Euroopan unionin komission vihreät strategiat	28
4. Diskurssianalyysi.....	31
5. Diskurssit.....	36
5.1 Euroopan unionin tapa ymmärtää luonto ja ekologinen kriisi.....	36
5.2 Taloudellisen järkeilyn dominanssi ja markkinatalous ratkaisuna	43
5.3 Teknologinen hybris ja teknologiausko.....	46
5.4 Luonnon managerismi ja teknisluontoinen hallinta.....	48
6. Yhteenveto ja tulokset	50
7. Pohdinta.....	53
8. Lähteet	57
Aineistolähteet	61

1. Johdanto

Moniulotteinen ekologinen kriisi on suurin yksittäinen 2000-lukua luonnehtiva tekijä. Sitä koskevat, nyt ja lähivuosina tehtävät ratkaisut tulevat suuressa määrin määrittämään ihmiskunnan ja koko planeetan tulevaisuutta. Useat toimijat kuten Yhdistyneet kansakunnat ja Euroopan unioni ovat katsoneet, että etenkin ilmastonmuutos on aikaamme määrittävä haaste. Ekologinen kriisi pakottaa yhteiskuntia merkittävään muutokseen, mutta globaalia poliittista konsensusta tämän muutoksen määrästä tai laadusta ei ole syntynyt. Matka kohti ekologisempaa yhteiskunnallista järjestelmää ei ole ollut kitkaton, ja joskus pelkkä yhden valtion sisäinen valtapuolueen vaihtuminen on voinut hidastaa tai lykätä globaalia toimintaa jopa vuosia.

Johtuen muun muassa ekologisen kriisin silkasta skaalasta, sen käsittämiseen on useita tasoja. Teknisellä tasolla kriisi liittyy muun muassa biodiversiteetin vähenemiseen, metsien häviämiseen, hiilidioksidin lisääntymiseen ilmakehässä ja valtamerissä vellovien muovien määrän kasvamiseen. Nämä ongelmat voidaan nähdä teknisluontoisina, jolloin niiden ratkaisu liittyy esimerkiksi parempiin teknologioihin, tehokkaampiin toimintatapoihin ja tarkoituksenmukaisempaan sääntelyyn. Ekologista kriisiä on myös tarkasteltu järjestelmätason ongelmana, jolloin sen ratkaisemiseksi yhteiskuntien sisäisen toiminnan logiikan on muututtava. Esimerkiksi degrowth-tutkijat ovat argumentoineet talouskasvun vaatimuksen olevan pitkällä tähtäimellä kestämaton tapa järjestää yhteiskuntien tuotantoa ja kulutusta.

Yhä laajempi tapa ymmärtää ekologista kriisiä liittyy luonnon ja yhteiskunnan suhteeseen. Voiko näiden kategorioiden välisessä suhteessa olla jotain sellaista, joka tulisi määrittää uudelleen? Voidaanko ekologista kriisiä jäljittää vallassa oleviin käsityksiin luonnosta ja niihin tapoihin, joilla luomme tätä suhdetta? Luonnon ja yhteiskunnan suhde on tämän tutkielman mielenkiinnon kohteena, sillä se on perustavanlaatuisin näkökulma, jonka kautta voidaan pyrkiä ymmärtämään ekologisen kriisin syitä, nykytilaa ja mahdollisesti sen tulevaisuutta.

Ekologinen kriisi on kuluneella vuosikymmenellä noussut politiikan ytimeen, jossa ”vihreydestä” on tullut keskeinen näkökulma, jota vasten politiikkatoimia, yritysmaailmaa ja yksittäisiä ihmiselämiä tarkastellaan. Hamilton (2015) katsoo, että uudenlaisen, symbioottisen luonnon ja yhteiskunnan välisen suhteen luominen on

ihmiskunnan sekä maapallon ainoa keino selvitä. Toisin sanoen, perustavanlaatuinen muutos on tarpeellinen ja yhteiskunnan ja luonnon suhde on määriteltävä uudelleen niiden molempien hyväksi.

Teoreettisena tehtävänä luonnon ja yhteiskunnan suhteen määrittäminen ei ole helppoa. Ensinnäkään maantieteessä tai muillakaan tieteenaloilla ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä luonnon määritelmää. Itse asiassa ei ole lainkaan selvää, voidaanko luonnon ja yhteiskunnan välisestä suhteesta edes puhua: minkä suhdetta mihin sillä tarkoitetaan? Useat akateemikot kuten Donna Haraway ja Bruno Latour näkevät luonnon ja yhteiskunnan kategorioiden olevan nykyisin tarpeettomia. Etenkin antroposeenin aikakautena, jossa ihmisestä on tullut geologinen voima, ei objektiivisesta todellisuudesta voida löytää sen enempää puhdasta yhteiskuntaa kuin luontoakaan. Hornborg (2015: 58) kuitenkin huomauttaa, ettei tämä välttämättä vähennä näiden käsitteiden tai kategorioiden analyyttistä hyödyllisyyttä. Esimerkiksi termodynaamiset lait ovat toiminnassa ihmisistä riippumatta, ja ne voidaan perustellusti kategorisoida erilleen vaikkapa kysynnän ja tarjonnan laeista. Näin luonnon ja yhteiskunnan suhteesta voidaan puhua koherentisti. Tässä tutkielmassa luonnon ja yhteiskunnan suhteella tarkoitetaan ensinnäkin tapoja käsittää luonto, ja toiseksi niitä tapoja, joilla kohdistamme inhimillistä toimijuutta luonnolliseen maailmaan. Luontosuhde on näiden kahden tekijän yhteistuotosta.

Tutkielman teoriaosuudessa pyrin luomaan luonnon käsitteelle kehyksen, jota vasten tutkielman keskeinen termistö säilyy koherenttina. Yksi ennako-oletukseni on, että luonnon ja yhteiskunnan välisessä suhteessa on todellakin kyse suhteesta kahden toisistaan eroavan kategorian välillä. Luonnon käsitteellisen tarkastelun jälkeen esittelen teoriaosuudessa luontosuhteen kannalta keskeisiä aatesuuntauksia ja ympäristöparadigmoja, jotka valottavat itse analyysia. Aloitan modernin aikakaudesta tai projektista, jonka jälkeen etenen sen materiaaliseen ja semioottiseen tai käsitteelliseen kritiikkiin. Tämän jälkeen esittelen, kuinka moderni on kehittynyt ekologisten ongelmien ja sen kritiikin kautta niin kutsutuksi ekologiseksi moderniksi.

Tutkielman empiirisessä osiossa tarkastelen Ursula von der Leyenin komission esittämää Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa (EVKO) sen soveltuvien osien. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on tarkoitettu transformatiiviseksi ympäristöohjelmaksi Euroopan unionille ja laajemminkin sen kumppaneille. Tarkastellut strategiat voidaan siis

nähdä muutosdokumenteina, jolloin ne sisältävät implisiittisen ja ajoittain eksplisiittisen ajatuksen siitä, että menneissä toimintatavoissa on jotain väärää tai nykytilanteeseen sopimatonta. Niiden kautta tarkastelen sitä, minkälainen Euroopan unionin luontosuhde on, ja millaiseksi se kehittyy ekologisen kriisin paineen alla. Ohjelmassa katsotaan, että ekologisen kriisin ratkaisu on ”nykyisen sukupolven määrittävä tehtävä” (Euroopan komissio 2019: 2).

Luonnon ja yhteiskunnan suhteesta on etenkin maantieteen ja filosofian tieteenoilla kirjoitettu paljon, mutta käsitteen soveltaminen empiiriseen organisaatiokohtaiseen tarkasteluun on jäänyt vähäiseksi tai jopa olemattomaksi. Luonnon ja yhteiskunnan suhteessa on pitäydytty lähinnä abstraktilla tasolla, jossa pyrkimyksenä ei ole ollut kohdistaa tätä abstraktiota esimerkiksi poliittisiin instituutioihin ja organisaatioihin. Tässä tutkielmassa pyrin osaltani täyttämään tätä tutkimusrakoa.

Tapa ymmärtää maailmaa tuottaa tekoja, joten tiedon ja todellisuuden yhteiskunnallisella rakentumisella on materiaalisia seurauksia. Tämä mielessä sovellan dokumenttien tulkintaan kriittistä diskurssianalyysia, mukaillen pääasiassa Norman Faircloughin (1992) tarjoamaa diskurssin teoriaa ja diskurssianalyysia. Faircloughin diskurssianalyysissa diskurssi ymmärretään merkitysjärjestelmästä kumpuavaksi ja sitä muokkaavaksi yhteiskunnalliseksi toiminnaksi, jolloin muutoksen tarkastelu on hyvin integroitu käytettyyn diskurssin teoriaan.

Ekologinen moderni tai ekomodernisaatio ja sen taustalla oleva moderni toimivat muutoksen tarkastelussa kulmakivinä, koska Euroopan unionin on katsottu edustaneen niitä 1990-luvulta lähtien (esim. Bohr 2010). Näin ollen ekologisen modernin määrittämä luontosuhde tarjoaa analyysille vertailukohtan, jonka kautta muutosta voidaan tarkastella. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälainen luontoa ja ekologista kriisiä koskeva merkitysjärjestelmä on tunnistettavissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa, ja kuinka ohjelma ohjaa luonnolliseen maailmaan kohdistuvaa inhimillistä toimintaa? Minkälaiseksi EU:n luontosuhde muotoutuu näiden perusteella?
2. Muuttaako vai uudelleentuottaako strategioiden diskurssi olemassa olevaa luontosuhdetta? Minkälaista muutosta strategioista voidaan havaita?

2. Teorettinen viitekehys

Tässä osiossa käsittelen sekä luonnon käsitettä että erilaisia luontosuhteita eri aatesuuntausten valottamana. Luonnon käsitteellisen tarkastelun jälkeen jatkan moderniin luontosuhteeseen, joka on ollut dominantti ja leviävä aatesuunta ainakin tieteellisestä vallankumouksesta lähtien 1900-luvun jälkipuoliskolle. Sitten jatkan 1960–1980-luvuilla kehittyneeseen modernin kritiikkiin, joka voidaan jakaa materiaaliseen ja käsitteelliseen. Ensimmäisestä käytän nimitystä vihreä ajattelu, joka on syntynyt vastareaktiona modernin ajan ympäristökriiseille. Tarkempi huomio kohdistuu ekologismiin ja ympäristönsuojeluun, jotka ovat olleet keskeisiä vihreää ajattelua edustavia suuntauksia. Jälkimmäinen modernin kritiikki tunnetaan postmodernisminä, jossa pääpaino on luonnon käsitteellisessä kritiikissä tai sen semioottisessa uudelleenarvioinnissa. Nämä molemmat ovat osaltaan vaikuttaneet modernin kehittymiseen, mitä käsittelen viimeiseksi. Viimeiseksi käsiteltävät ekomodernisaatio ja ekomodernismi ovat ikään kuin luontosuhteen dialektiikan viimeisin vaihe, jossa haetaan modernin ja sen kritiikin synteisiä. Tämän viitekehysten tarjoamaa taustaa vasten pyrin tulkitsemaan aineistosta, miten EU:n rakentama eurooppalainen luontosuhde rakentuu sen strategioissa: mistä aatesuuntauksista EU ammentaa sen luontoa koskevaa diskurssia.

2.1 Luonnon käsite

Luonnon käsitteellistämisen on nähty olevan äärimmäisen vaikeaa (Olwig 2009: 275; Braun 2009: 20). Pyrkimys tähän johtaa väistämättä ontologisiin väitteisiin, jotka jakautuvat karkeasti dualistisiin ja monistisiin. Dualistisissa käsityksissä luonto määritellään tavanomaisimmin kaikeksi, joka ei ole inhimillistä ja on erotettavissa ihmiskunnan toiminnasta. Näin luonto asettuu vastakohtaksi yhteiskunnalle, kulttuurille ja tuotetulle (Soper 1995: 15). Monistisissa näkemyksissä materiaallinen todellisuus on sen sijaan jakamaton, ja yritykset luoda siihen selkeitä luonto-yhteiskunta-jakolinjoja ovat vääriä.

Luonnon käsitteellistämisen tasolla dualismi voidaan jakaa edelleen luontoa romantisoiviin ja niin sanotusti luontoskeptisiin käsityksiin. Luontoa romantisoivissa käsityksissä luonto esiintyy ihmisen ulkopuolisena suurena toiseutena ja harmonisena

todellisuuden tasona (Swyngedouw 2011: 258), josta moderni ihminen on erkaantunut ja jota hän uhkaa (Braun 2009: 22). Jos luonto kuitenkin päätetään nähdä ihmisestä erillisenä, ovat väitteet sen harmonisuudesta vähintäänkin kyseenalaisia. Luonto on amoraalinen, ja Swyngedouw (2011: 259) sanoin turvaton, ennustamaton ja sokea.

Nykyisin maantieteen piirissä on harvinaista ajatella, että todellisuus jakautuisi kahdelle ontologiselle kentälle, luontoon ja yhteiskuntaan (Braun 2009: 22), vaikka tieteenala itse performoi tätä jakoa. Emme voi löytää todellisuudesta ”luonto”-objektia, joka sopisi johonkin koherenttiin määritelmään. Lakkaako esimerkiksi metsä olemasta luontoa, mikäli ihminen on istuttanut puolet sen puista? Eikö ihminen itse ole luonnollinen olio? Länsimaisessa filosofiassa olennainen kysymys on ollut, mitä ulkopuolisesta todellisuudestamme, luonnollisesta maailmasta, voidaan ylipäättään tietää. Ihmisen aseman tietävänä subjektina on katsottu johtavan siihen, että hän on transsendentti suhteessa muuhun luonnolliseen maailmaan. Näin ihminen olisi ontologisesti erillinen muista luontokappaleista (Soper 1995: 42). Todellisuuden kappaleita tarkastellessa luonnon ja yhteiskunnan rajaa on kenties mahdotonta määrittää, minkä johdosta useimmat tutkijat hylkäävät luonnon ja yhteiskunnan dualistiset ontologiat.

Useimmat akateemiset näkökannat ovat nykyisin monistisia, eli niissä tiedostetaan materiaalisen todellisuuden jakamattomuus. Luonto ja yhteiskunta ovat osa samaa todellisuutta, eikä niitä voida eristää omiksi objekteikseen. Ihmisen toimijuutta voidaan havaita jokaisessa planeetan kappaleessa joko suoraan tai välillisesti, mistä syystä esimerkiksi Slavoj Žižek (1995) on katsonut, ettei luontoa sen dualistisessa merkityksessä ole olemassakaan. Myös Bruno Latour (1993) on ehdottanut koko luonnon käsitteen hylkäämistä, puhuen mieluummin ”yhteiskunnallisluonnollisista kvasiobjekteista”. Myös Donna Haraway (1991) jakaa edellä esitetyn näkemyksen, jossa yhteiskunta-luonto-dualismin sijasta voidaan puhua ”hybridiluonnoista”. Tässä näkemyksessä yhteiskunnan ja luonnon kategorioita ei voida palauttaa objektiiviseen maailmaan, joka on täynnä näiden kategorioiden kasaumia ja sotkeutumia (Fremaux & Barry 2019: 180). Näin luonnosta ja yhteiskunnasta tulee relationaalisia ja sumeita kategorioita objektiivisten sijaan.

Useat tutkijat ovat siirtäneet huomiotaan pois luonnosta objektiivisena todellisuuden kategoriana, ja korostaneet sen sijaan esityksiämme tästä kategoriasta.

Esimerkiksi Swyngedouw (2011: 257) näkee luonnon käsitteen olevan merkitysten matriisi, jota pitävät kasassa metonyymiset käsitelistat. Braun ja Castree (1998) ja Demeritt (2002) näkevät luonnon olevan jotain yhteiskunnallisesti tuotettua, jossa ”luonnollinen” ja ”yhteiskunnallinen” asettuvat interpenetroiviin suhteisiin. Sen enempää yhteiskuntaa kuin luontoa ei voida ymmärtää ottamatta huomioon toista, joten yritykset erottaa niitä ovat parhaimmillaankin harhaanjohtavia. Luonto rakentuu yhtäaikaaisesti merkityksenannon ja materiaalisen käytännön seurauksena (Braun & Castree 1998: 4). Castreen ja Braunin (1998: 4) katsovat, ettei luonto voi olla olemassa ennen sen konstruointia. Latour (2004) näkee, että erotus ”tuolla jossain” olevan luonnon ja sen esityksien välillä on merkityksetön.

Tästä huolimatta dualistisessa ontologiassa on tietynlainen spontaani houkutus, jossa esimerkiksi metropoli ja erämaa vaativat kategorista erottelua. Sosiaalisen konstruktionismin kannattajat eivät pyri tekemään käsitteellistä eroa luonnon ja yhteiskunnan välille: molemmat rakentuvat yhteiskunnallisen toiminnan ja kielenkäytön seurauksena, eikä erottelua näin ollen voida tehdä. Lisäksi niiden interpenetroiva luonne tekee yksilöimisen mahdottomaksi, jolloin luontosuhteesta ei ole välttämättä järkevää puhua. Mikati (2020) kuitenkin hyväksyy interpenetraation lähtökohdaksi, mutta katsoo luonnon ja yhteiskunnan olevan silti erillisiä ja edustavan vastakohtien muodostamaa ykseyttä. Mikati (2020: 44) katsoo, ettei luonnon ja yhteiskunnan ontologiaa voida litistää erottelemattomaksi ykseydeksi: vaikka ne muodostavat yhdessä kokonaisuuden, ne eivät pelkisty toisikseen.

Pollini (2013: 37) tarjoaa käyttökelpoisen luonnon määritelmän: luonto ei ole yksilöitävä objekti vaan erilaisten objektien ominaisuus, joka on aina jossain määrin olemassa. Erilaiset objektit, kuten ihmiset, ydinvoimalat ja kalapuikot sijoittuvat luonnon ja yhteiskunnan välisellä skaalalla aina jonnekin. Kalapuikko ei lakkaa olemasta luonnollinen lakatessaan olemasta kala. Sen sijaan luonnollisen suhteellinen osuus siitä vähenee ja korvautuu yhteiskunnallisella. Luonnollinen on näin ollen ihmisen toimijuutta vailla oleva todellisuuden ominaisuus, kun taas yhteiskunnallinen on ihmisen toimijuuden kautta luotu ominaisuus. Ne ovat käsitteellisesti toisensa poissulkevia ja dualistisia, mutta materiaalisessa todellisuudessa erottamattomia. Phelan (1992) mukaan luonto on hyvä nähdä ”intiiminä etäisyytenä”, joka on aina läsnä mutta suoraan saavuttamattomissa. Tätä taustaa vasten käsitys luonnosta yhteiskunnallisesti tai

sosiaalisesti tuotettuna ei toimi. Yhteiskunnallisesti voidaan tuottaa yhteiskunnallisia asioita, muttei määritelmällisesti koskaan luontoa.

Kohdistamalla toimijuuttaan materiaalisen todellisuuden objekteihin ihminen voi yhteiskunnallistaa, eli häivyttää luonnon osuutta jossain kappaleessa. Mikään objekti ei kuitenkaan voi muuttua täysin yhteiskunnalliseksi, vaan säilyttää aina osan luontoa. Pollini (2013: 37) katsoo, että tällaisiin prosesseihin ei voida liittää moralismia: ei ole mahdollista luoda yleistä periaatetta siitä, onko luonto-ominaisuuden häivyttäminen tuomittavaa. Luonnollinen tai yhteiskunnallinen ei ole automaattisesti toista parempi ominaisuus. Voidaan esimerkiksi ajatella, että jonkinasteinen *denaturaatio* tai elinolojen yhteiskunnallistaminen on yksinkertaisesti ihmisen lajiominainen piirre (Cheney 2016: 116). Pollinin määritelmän avulla on mahdollista puhua luontosuhteesta, tai tarkemmin sanottuna yhteiskunnan suhteesta siihen materiaalisen maailman ominaisuuteen, joka ei ole olemassa ihmisen toimijuuden ansiosta. Luonto ja yhteiskunta säilyvät käsitteellisesti erillisinä kategorioina, joiden välillä vallitsee suhteita.

Vaikka luonto voidaan käsittää Pollinin (2013) ihmisestä riippumattomaksi todellisuuden ominaisuudeksi, ovat esityksemme siitä yhä relevantteja käsitteen ymmärtämisen ja luontosuhteen rakentumisen kannalta. Luontosuhteen katson muotoutuvan materiaalisesti ja semioottisesti. Se, miten toimimme esimerkiksi muokkaamalla materiaalista todellisuutta, luo tietynlaista luontosuhdetta. Toisaalta se, mitä merkityksiä liitämme ihmisen toimijuutta vailla olevaan todellisuuteen, rakentaa myös luontosuhdetta sekä samalla ohjaa ja kuvastaa materiaalista käytäntöä. Näin ollen luontosuhde on materiaalisen ja semioottisen toiminnan yhdessä määrittämää, jossa nämä eri puolet vaikuttavat erottamattomasti toisiinsa.

2.2 Moderni luonto

Moderni aika on tuonut mukanaan tietynlaisen luontoskeptisyyden. Varhaismodernina aikana esimerkiksi Thomas Hobbes abstrahoi ihmiselämän olevan luonnontilassa ”yksinäinen, köyhä, ikävä, raaka ja lyhyt”. Hobbesille luonnontila tarkoitti ihmisen yhteiskuntaa edeltävää aikaa, jossa ihmisen luontoa ei ole rajoitettu erinäisillä säännöillä ja poliittisella auktoriteetilla (Levy 2009). Hamilton (2015: 41) katsoo, että myös Francis Baconin toive modernin alussa oli luoda ”Ihmisen imperiumi ylitse luonnon”.

Modernilla viitataan yleensä aikakauteen tai projektiin, jonka juuret ovat valistuksessa, mutta joka kävi toteen 1900-luvulla. Sille ominaisia piirteitä ovat rationalismi, teknologiakeskeisyys, tiedon ja tuotannon standardisoiminen ja uskomukset lineaariseen kehitykseen sekä universaaleihin, absoluuttisiin totuuksiin, etenkin suhteessa järkeen ja vapauteen (Wood 1997: 541–543). Therborn (1995: 4) näkeekin modernin olevan nimenomaan aikakausi, joka on kääntynyt tulevaisuutta kohti. Valistus ja siitä seurannut moderni olivat vastalause eräänlaiselle oletetulle todellisuuden determinismille, kuten perinteelle ja luonnolle, joiden rajoitteista ihminen voisi vapautua järjen avulla. Järki tarjoaa tien muokata niin yhteiskunnallista järjestystä kuin luonnollista maailmaa, jotta ihmisen olemassaolo voisi olla esimerkiksi oikeudenmukaisempaa (Lushaba 2009: 8). Näin moderni voidaan nähdä tietynlaisena uutena tapana nähdä se, miten ihmisen toimijuutta voidaan harjoittaa; mikä todella on mahdollista.

Koskien myöhempää modernia, Thomas (2001) katsoo, että niin Masao Maruyamalle, Max Horkheimerille ja Theodor Adornolle sen tunnusmerkki on monimerkityksellisen luonnon hävittäminen, vaikkakin vain Maruyama piti tätä tavoiteltavana asiana. Bruno Latourin (1993) mukaan moderni toi mukanaan historian merkittävimmän kehityksen siinä, miten käsitämme 'luonnon'. Luonnosta tuli tutkimuksen ja hallinnan objekti, jota yhteiskunta voisi hyödyntää (Olwig 2009: 284). Kim (2017) mukaan myös Max Weberille yksi keskeinen osa modernin rationalisointia oli luonnon täydellinen hallinta. Moderni luonto on muokattavissa oleva objekti, jota tulee tutkia ja hallita (Hamilton 2015; Fressoz 2015), jotta modernin tavoitteet voidaan saavuttaa. Tästä seuraa luonto resurssina -ajattelu, jossa modernin pyrkimykset edellyttävät maapallon biofyysisten varojen hyödyntämistä. Braun (2009: 24) näkee yhtenä modernin patologiana sen dualistisen ja siitä kumpuavan instrumentaalisen suhtautumisen ei-inhimilliseen maailmaan, luontoon.

Kuten Merchant (1990) kirjoittaa, ennen modernia aikakautta luonto käsitettiin elollisena organismina, jolta pyydettiin lupaa ennen sen muokkaamista. Tieteellisen vallankumouksen jälkeen vallitseva luonnon metafora kuitenkin vaihtui 'Äidistä' mekaaniseen koneistoon kuten kelloon. Näiden metaforien keskeinen ero onkin, että kello ei ole elossa, eikä siihen kohdistuvaa toimintaa säätele mikään eettinen normisto. Merchant (1990) katsoo, että käsitys luonnosta ja suhtautuminen siihen muuttui nimenomaan kapitalistista modernia vastaavaksi: tuotanto vaati resursseja, joten luonto

alettiin nähdä sen mukaisena. Moderni maailmankuva tuottaa tietynlaisen luontosuhteen, eli määrittää sitä, kuinka toimimme suhteessa luontoon (Washington 2012).

Blum (2017) mukaan moderni voidaan nähdä progressiivisena sarjana kapinoita ”luonnon auktoriteettia” vastaan. Luonnon on nähty olleen tiedon, toimijuuden, vapauden ja tasa-arvon rajoittaja, ja sittemmin kapina on siirtynyt luonnon auktoriteettiin eettisten normien säätäjänä ja identiteettien rakentajana. ’Luonnolla’ on tietty normatiivinen voima, jolla se tarjoaa pohjan monituisille ontologisille, eettisille ja organisatorisille oletuksille. Luonto voi toimia ideologiana, jossa se täytetään erinäisiä asiantiloja depolitisoivilla merkityksillä (Swyngedouw 2011: 257–258). Luontoskeptiselle modernille on ominaista pyrkiä hävittämään tätä ”luonnon ideologiaa”.

Ihmisen toimijuuden ulkopuolista eli luontoa seuraa väistämättä kysymys ihmisen vapausasteista. Jos luonto viittaa ihmisen toimijuutta edeltävään todellisuuden ennalta määrittelyyn, käsityksistämme luonnosta käyvät ilmi ne rajat, joiden sisällä koemme voivamme toimia. Luonto toimii vapauden matriisina (Thomas 2002: 2). Esimerkiksi käsitykset luonnosta resurssina tai herkkänä järjestelmänä luovat hyvin erilaiset lähtökohdat sille, mikä yhteiskunnalle on mahdollista.

Modernin yhden peruseetoksen, vapauden, vaaliminen johtaa näin ’luonnollisen’ kyseenalaistamiseen. Asioiden merkitseminen luonnollisiksi kaventaa vapauden matriisia depolitisoimalla tiettyjä asiantiloja. Thomas (2002: 20) katsoo, että todellinen moderni perustuu ennen kaikkea luonnon kieltämiselle: rationaalinen moderni syntyi, koska luonto ja perinne onnistuttiin denaturalisoimaan. Modernin kaksi tunnusmerkkiä ovat luonnon tukahduttaminen käsitteellisenä kategoriana sekä luonnollisen ympäristön hallinta (Thomas 2020: 20).

Kun ’luonnollinen’ kyseenalaistetaan, vapauden ja luonnon välille syntyy ristiriitainen suhde. Luonto sekä narratiivina tai ideologiana että objektiivisena todellisuutena näyttäytyy mahdollisesti tarpeettomana ihmisen potentiaalin rajoitteena. Isaiah Berlin (1969) katsoi ihmisen toimijuuden olevan edellytys vapauden rajoittamiselle. Näin ollen ’luonnolliset’ rajoitteet eivät ole ristiriidassa vapauden kanssa. Se, ettei ihminen voi ponnistaa paikaltaan metrien korkeuteen ei tarkoita, että hänen vapauttaan rajoitettaisiin. Jos kuitenkin ihmiskehon luonnollisuus kyseenalaistetaan, tulee kyvyttömyydestä ponnistaa tarpeeton rajoite, joka on ainakin periaatteessa poistettavissa ihmisen toimijuuden kautta. Sairaudet ovat tästä vähemmän äärimmäisiä

esimerkkejä: ne ovat kiistatta luonnollisia ja ihmistä rajoittavia, mutta suureksi osaksi estettävissä ja hoidettavissa ihmisen toimijuutta soveltamalla. Kun luonnollinen kyseenalaistetaan, inhimillinen vapauden matriisi kasvaa. Modernin lupaus olikin vapauttaa yhteiskunta luonnon determinismistä (Bonneuil 2015: 24). Moderni luonto on jotain, josta ihmisen tulee vapautua ja jota ihmisen tulee hallita ja hyödyntää.

Modernin nähdään kulkevan käsi kädessä kapitalismin ja teollistumisen kanssa (esim. Lushaba 2009). Luonnon osalta modernin yhdistäminen vain kapitalismiin on kuitenkin virhe. Dostalík (2020) on tutkinut, kuinka myös 1900-luvun sosialistinen moderni tarkoitti esimerkiksi Tšekkoslovakiassa ”uuden luomisen” painotusta luonnonsuojelun sijaan. Luodut luonnot kuten viheralueet ja puistot saivat suunnittelukäytännössä suuremman merkityksen kuin koskemattomat alueet. Myös usko teknologiaan ja kehitykseen ja niiden mahdollistamaan luomistyöhön olivat vahvoja (Dostalík 2020: 904). Myös Hamilton (2015: 38) muistuttaa, etteivät sosialistiset järjestelmät ottaneet luonnollista maailmaa huomioon yhtään sen enempää kuin kapitalistiset.

Bruno Latourille (1993) moderni oli luonnosta irtautumisen projekti, jossa yhteiskunta ja luonto pyrittiin erottamaan toisistaan. Erottautumisen sijaan, hän katsoo, onnistuttiin kuitenkin luomaan yhä monimutkaisempia yhteiskunnan ja luonnon välisiä suhteita ja sotkeutumisia (Latour 1993). Näiden suhteiden kasaama voidaan nimittää antroposeeniksi, jonka valossa yhteiskunnan ja luonnon välinen vaikutussuhde on ilmeinen. Antroposeenin aikakautena tämä vaikutussuhde toteutuu kasvavissa määrin ihmisen päämääriä ajatellen ja ihmisen tarpeita korostaen. Ihmiskeskeisyyden arvojärjestelmä on vallinnut moderneissa länsimaissa jo ainakin 1600-luvulta lähtien (Washington 2012: 68). Ei-inhimillisen luonnollisen maailman instrumentaalisuus on tässä arvojärjestelmässä keskeistä: luonnolliset oliot ovat arvokkaita, mikäli niillä on jokin havaittava hyöty ihmiselle.

Kehitys on modernissa lainomainen narratiivi ja uskonkappale (Hamilton 2015). Sim (2010: 5) katsoo, että moderni on perustunut ”kehityksen kultille”, johon ovat liittyneet käytännössä kaikki maailman yhteiskunnat. Modernin perusajatus ja sen lupaus on, että elintaso jatkaa paranemistaan globaalisti, kun tiede ja teknologia kehittyvät yhä sofistikoituneemmiksi.

Ympäristöongelmien laajuus ja niiden kasautuminen ovat tekijöitä, jotka aiheuttavat eniten haasteita modernille. Nimenomaan ilmastonmuutos on tekijä, joka on laukaissut modernissa sen sisäisen kritiikin ja muutoshaluisuuden. Sim (2010: 14) katsoo, että modernin ominainen pakonomainen kehitys, jota jonka mahdollistajina on ollut kasvava fossiilisten polttoaineiden kulutus, voidaan asettaa ekologisen kriisin tärkeimmäksi aiheuttajaksi.

Moderniin kuuluu narratiivi yhdestä ihmiskunnasta, joka matkaa kohti hegeliläistä Absoluuttia, tässä tapauksessa kehityksen huipentumaa ja universaalialta vaurautta (Hamilton 2015: 235). Moderni historiakäsitys on tällä tapaa teleologinen. Tässä narratiivissa ekologisesta kriisistä tulee väistämätön, ihmisyydelle ominainen ja jopa tarpeellinen kehityksen sivutuote. Bonneuil (2015: 21) kuitenkin muistuttaa, että nykytilanne on tiettyjen teknisten, kulttuuristen ja taloudellisten valintojen tuotosta, eikä näitä valintoja ole tehty ”yhtenä ihmiskuntana”. Moderni narratiivi mystifioi ja depolitisoii ekologista kriisiä ja siirtää vastuun siitä pois tietynlaiselta toimijuudelta koko ihmisolemuksen harteille.

Modernissa käsityksessä yhteiskunta on ollut paitsi kategorisesti mutta myös käytännön tasolla erillinen luonnollisesta maailmasta, sen rajallisuuden ja sen energiasyökylien tuolla puolen (Hamilton 2015: 4). Niin talous, kulttuuri ja politiikka on nähty vain ihmisten välisinä ja ihmisiä koskevinä suhteina ja sopimuksina. Hamilton (2015) katsoo, että moderni yhteiskunta on nähty ikään kuin materiattomana oliona, jonka vaikutuksia luonnolliseen maailmaan ei tarvitse kohdata.

Modernin on väitetty väistyneen postmodernin tieltä, mutta sen jäljet yhteiskunnallisissa diskurssissa ovat todellisuudessa yhä selkeitä. Kuten Therborn (1995: 4) asian ilmaisee, moderni loppuu vasta kun sanat kuten kehitys, emansipaatio, kasvu ja valistus menettävät merkityksensä yhteiskunnallista toimintaa ohjaavina käsitteinä.

2.3 Modernin kritiikki

Moderni on kohdannut huomattavaa kritiikkiä useista eri lähteistä. Koskien siinä ilmenevää luontosuhdetta ja sen luontokäsitystä, kaksi tärkeintä kritiikin lähettä ovat luonnonsuojelijoiden sekä postmodernien kritiikit. Modernin kritiikki yhdistää näitä aatteellisia liikkeitä, mutta ne eroavat toisistaan suuresti muilla tavoin. Siinä missä

luonnonsuojelu voidaan nähdä poliittisesti mobilisoituneena vastareaktiona luonnolliseen maailman tuhoamiseen, postmodernistit ovat keskittyneet luonnon semioottiseen kyseenalaistamiseen (Soper 1995: 4). Toisin sanoen jälkimmäinen kritiikki on pikemminkin käsitteellinen, kun taas ensimmäinen materiaallinen.

2.3.1 Luonto vihreässä ajattelussa: ekologismi ja ympäristönsuojelu

Erinäisten vihreiden ajattelusuuntausten on argumentoitu syntyneen vastareaktiona modernin ajan tuottamiin ympäristöongelmiin (Davies 2009: 565). Vihreyden sateenvarjokäsitteen alle mahtuu kuitenkin useita alasuuntauksia, kuten environmentalismi tai ympäristönsuojelu, ekologismi, ekofeminismi, syväekologia ja sosiaalinen ekologia. Pro gradu -tutkielman rajallisuuden vuoksi näitä kaikkia ei voida käsitellä kattavasti, joten tässä osiossa keskittymään yleisimpiin vihreän ajattelun pääsuuntiin, ekologismiin ja ympäristönsuojeluun. Kattavan katsauksen sijaan pyrin nostamaan esille vihreässä ajattelussa esiintyviä erilaisia keskeisiä korostuksia ja käsitteellistyksiä.

Yksi tapa hahmottaa vihreässä ajattelussa esiintyviä eroja on Timothy O’Riordanin (1976) jako ekosentrismiin ja teknosentrismiin, joiden kautta eri vihreät ajattelut asettuvat skaalalle. Ensimmäisessä peräänkuulutetaan luonnon itseisarvoista tärkeyttä ja sen arvoa ja oikeuksia, joihin yhteiskunnallisten käytäntöjen on mukauduttava. Jälkimmäisessä painotetaan luonnon managerismia, jossa ihmiset hallitsevat luontoa yhteiskunnan hyväksi. Teknosentrismi voidaan ymmärtää luonteeltaan myös antroposentriseksi. O’Riordanin skaala voidaan ymmärtää myös ’radikaalin’ ja ’reformin’ kautta. Radikaalit ja ekosentriset kannanotot vaativat merkittäviä muutoksia yhteiskunnallisiin järjestelmiin, kun taas reforminomaiset teknosentriset kannanotot katsovat, että modernin yhteiskunnan rakenteet eivät vaadi perusteellista muutosta (Davies 2009).

Ekologismi on yksi vihreän ajattelun pääsuuntaus. Erilaisille ekologismeille kuten sosiaaliselle ekologialle ja syväekologialle yhteinen ja ajattelulle keskeinen tekijä on sen esiin tuoma huoli yhteiskunnan ja luonnon välisestä suhteesta (Humphrey 2000: 247). Muita ekologismia yhdistäviä tekijöitä ovat skeptinen asenne ihmisen dominanssiin, eri organismien keskinäisriippuvuuden korostaminen ja teollisen yhteiskunnan ympäristövaikutuksista kumpuava ahdistus (Hards 2010). Radikaalin ja reformin skaalalla voidaan tarkastella esimerkiksi ekologismien ja ympäristönsuojelun välisiä eroja.

Ekologismilla on läheinen suhde ympäristönsuojeluun, ja ne on joissain yhteyksissä voitu käsittää samaan asiaan viittaaviksi käsitteiksi (Hards 2010: 132).

Hards (2010: 132) kuitenkin katsoo, että ekologismi eroaa ympäristönsuojelusta kahdella selkeällä tavalla. Ensinnäkään ympäristönsuojelua ei käsitetä samalla tapaa ideologiaksi: se ei edusta tiettyä maailmankatsomusta, eikä visioi ”parempaa tulevaisuutta”. Ympäristönsuojelu, siinä määrin kuin sitä voidaan kutsua aatteeksi, on keskittynyt manageristiseen ympäristön hoitamiseen (Dobson 2000: 2), jossa keskeisiä ovat teknisluontoiset ratkaisut perustavanlaatuisen muutosten sijaan. Tämän lisäksi ympäristönsuojelu ottaa antroposentrisen lähtökohdan, eli siinä priorisoinnin kohteena ovat ihmisten tarpeet.

Ekologismi sen sijaan peräänkuuluttaa radikaaleja muutoksia luonnon ja yhteiskunnan suhteessa, ja on usein luonteeltaan ekosentristä. Ekologismien kannattajat usein esimerkiksi asettavat talouskasvun ja ekologian välille ristiriidan: ekologisuuden ja kehityksen välillä tulee tehdä valinta. Ylipäätään ekologismissa ollaan kiinnostuneita luonnon asettamista ”rajoista”, jolloin keskeisiksi käsitteiksi nousevat ympäristön kantokyky, ekologinen jalanjälki ja planetaariset rajat (Pinto 2020). Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, ettei ihmisten hyvinvointia otettaisi huomioon. Pikemminkin kyse on esimerkiksi biodiversiteetin painottamisesta, jossa jokainen olio nähdään arvokkaana osana kokonaisuutta. Ihmisten hyvinvoinnin nähdään olevan täysin riippuvainen ekosysteemien tilasta. Yleisesti ottaen ekologismi(e)n näkökanta ja protestin kohde on, että ihminen nauttii etuoikeutettua asemaa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. (Hards 2010: 132)

Ekologismissa nähdään, että inhimillinen hyvinvointi on erottamatonta erinäisten ekosysteemien hyvinvoinnista. Soper (1995) katsoo, että ekologitit yleensä vieroksuvat ajatusta lajien ja organismien hierarkioista: lajeja ei voida arvottaa esimerkiksi ravintoketjun perusteella, ja tällainen toiminta johtaa todennäköisesti ihmiskeskeisiin näkökulmiin. Sen sijaan ravintoketju voidaan nähdä osoituksena jokaisen eliön tarpeellisuudesta ja paikasta osana jakamatonta kokonaisuutta (Soper 1995). Tämä käsitys asettuu osaksi laajempaa luontokäsitystä, jossa luonto rinnastuu kaikkeuteen ja universaaliin ykseyteen (Humphrey 2000: 253).

Siinä missä modernille ominaista on ihmiskeskeisyys, joitain ekologismien suuntauksia voidaan kuvailla ekosentrisiksi. Länsimainen ajattelu on yleisesti arvottanut

ihmisen joko arvokkaimmaksi tai jopa ainoaksi arvokkaaksi todellisuuden objektiksi, minkä ekologitit kieltävät (Humphrey 2000). Keskeinen ekologistien esiin nostama käsite onkin juuri arvo, tarkemmin ei-inhimillisen luonnon arvo (Soper 1995). Ekologeille luonto on itseisarvoinen, mitä kuvastaa esimerkiksi se, että modernin ”instrumentaalinen rationaliteetti” on heidän kritiikkinsä olennainen osa. Käsitteet arvosta jakavat ekologismia: esimerkiksi syväekologian voidaan ajatella korostavan liiaksi niin kutsutun puhtaan luonnon arvoa.

Ekologismissa ihminen on arvokkuudessaan samalla viivalla muiden olioiden kanssa, ja joissain ajattelusuuntauksissa jopa alempana. Soper (1995) kuitenkin huomauttaa tällaisen ajattelun tuhoisuuden: jos ihmisen vaikutus laskee erinäisten asioiden objektiivista arvoa, olisi ”arvon” näkökulmasta suotavaa, jos ihmiskunta katoaisi huomenna. Ekologisessakin ajattelussa on huomattava, ettei ihmisen kädenjälki tai luonnollisen yhteiskunnallistaminen tee asioista välttämättä yhtään vähemmän arvokkaita.

Luonnon arvon korostaminen liittyy myös ekologismien yhteen piirteeseen, jonka se on perinyt modernilta. Niin modernissa kuin vihreässä ajattelussa luonto on ihmisen ulkopuolista, ihmisyyden toiseus. Toisin sanoen ekologismi jakaa modernin dualistisen luontokäsityksen. Vihreässä ajattelussa tämä toiseus vaatii kuitenkin suojelua ihmisen toiminnalta.

2.3.2 Postmoderni luontokäsitys

Moderni luontosuhde on materiaalisen kritiikin lisäksi herättänyt käsitteellistä tai semioottista kritiikkiä. Modernin essentialistinen luontokäsitys on saanut osakseen kritiikkiä ainakin 1990-luvulta alkaen niin kutsutulta postmodernilta aatteelliselta liikkeeltä (Pollini 2013: 26) Postmodernit näkemykset luonnosta ovat olleet yleisiä ainakin akatemian piirissä (Washington 2012). Sisäisestä varianssista huolimatta niissä on yleistä kyseenalaistaa luonnon todellisuus: ”todellisesta” luonnosta on vaikeaa puhua ottamatta huomioon käsitteen sosiaalista rakentumista. Vaikka postmodernit tutkijat pyrkivät luonto-yhteiskunta-dualismista eroon, korostamalla sosiaalista rakentumista he laittavat joka tapauksessa ihmiskunnan keskiöön, ikään kuin ’luonto’ ei olisi olemassa ihmisistä ja heidän mielikuvistaan riippumatta. Esimerkiksi Massey (1994) määrittelee

tilan, joka kattaa myös luonnollisen maailman, kokoelmaksi yhteiskunnallisia suhteita. Tämä näkökanta eroaa modernin realismista, mutta on yhtä lailla ihmiskeskeinen.

Tietyllä tapaa postmodernismi ja moderni jakavat luontoskeptisyyden, sillä ne molemmat kyseenalaistavat luonnon normatiivisen voiman. Esimerkiksi Demeritt (2002) katsoo, että sosiaalista konstruktionismia käytetään tällä tapaa kyseenalaistamaan diskurssissa luonnollistettuja asioita kuten sukupuolieroja. Tällaisten seikkojen yhteiskunnallista rakentumista korostamalla niitä voidaan denaturalisoida, ja näin tuoda ne ihmisen toimijuuden vaikutusvallan alle.

Postmodernien luonnon kritiikki ei rajoitu vain erinäisten ”luonnollisten” yhteiskunnallisten seikkojen denaturalisoimiseen ja poliittisoimiseen, vaan koskee myös käsityksiä luonnosta ”tuolla jossain” ja ottaa kantaa luonnon ontologiseen kysymykseen. Esimerkiksi Latourille (2004) luonto jonain puhtaana kategoriana on olemassa vain silloin, kun todellisuutta jaetaan keinotekoisesti ja poliittisesti yhteiskunnalliseen ja luonnolliseen. Toisin sanoen Latour korostaa poliittisen merkityksenannon roolia siinä, miksi luonto milloinkin käsitetään. Näin luonto on aina jotain yhteiskunnallisesti tuotettua. Myös Haraway (1991) kyborgi-imaginaarissään kyseenalaistaa luonnon ja yhteiskunnan ontologista puhtautta.

Castree ja Braun (1998) katsovat, ettei luonto voi olla olemassa ennen sen semioottista ja materiaalista rakentamista. He kuitenkin huomauttavat, että se voi käytännön toiminnan ohjeena olla riskinen. Rakennettu luonto voidaan alkaa nähdä myös *tabula rasana*, jolle asetetut rajat ovat määritelmällisesti keinotekoisia (Castree & Braun 1998: 4). Näin ollen luonnosta ei voida havaita mitään normatiivista, joka säätelisi toimintaa sitä kohtaan. Phelan (1992: 400) katsoo, että luonnon käsitteen hävittäminen diskurssista voi jopa voimistaa modernien yhteiskuntien luonnon appropriointia, tehden maailmasta ”valmiin resurssireservin”. Näin voi olla, että postmoderneja luontokäsityksiä voidaan hyödyntää tavoilla, joita niiden kirjoittajat eivät välttämättä hyväksyisi.

Postmoderneissa kannanotoissa katsotaan usein, ettei luontoa sellaisenaan ole olemassakaan. Antroposeenin aikakautena ihmisen kädenjälki on havaittavissa kaikessa, ja tämä ikään kuin tekee kaikesta inhimillistä. Esimerkiksi Haraway, Latour, Castree ja Braun ovat tuotannoissaan katsoneet juuri näin. Postmoderni luontokäsityksessä modernin dualismi, jossa luonto on objekti, otetaan kuitenkin annettuna. Kun luonto

nähdään Pollinin (2013) tapaan ominaisuutena, siitä puhumisesta yhteiskunnan tuotteena tulee vaikeaa.

Postmoderneissa näkemyksissä luonto on aina jotain yhteiskunnallisesti tuotettua eikä jotain sen ulkopuolista, jota voidaan havaita, mitata, suojella, pelastaa tai säilyttää (Archer 2010: 2560). Luonto on seurausta siitä, kuinka ihmiset tuottavat ja uudelleentuottavat yhteiskuntiaan ja tieteitään. Luonto ikään kuin tuodaan olemaan sen tarkastelun kautta: tiede ei löydä luontoa tutkimuksessa, vaan tuottaa sen. Näin luonnosta tulee täysin sosiaalinen konstruktio, jossa niin kaupunki kuin erämaa ovat osa yhtä samaa sosiaalista luontoa. Ympäristöongelmat eivät postmoderneissa näkökannoissa ole tarkasteltavissa luonnon ja yhteiskunnan suhteen kautta, vaan ne esiintyvät jakamattomassa sosiaalisessa luonnossa, jota voidaan organisoida uudelleen (Archer 2010: 2560). Näin ekologiset ongelmat eivät koskaan ole absoluuttisia, vaan suhteellisia yhteiskunnalliseen luontoon nähden.

Archer (2010) katsoo, että esimerkiksi vieraslajin käsite on oivallinen esimerkki luonnon yhteiskunnallisesta tuottamisesta. Biofyysisen maailman staattisuus on ihmislähtöinen ajatus: vaikka tietyn ekosysteemin lajisto muuttuisi, tekeekö se siitä yhtään huonompaa tai vähemmän luonnollista? Eikö luonto itsessään ole jatkuvaa liikettä ja dynaamisuutta? (Archer 2010: 2558). Jos ihmisen toimijuus tekee vieraslajeista epäluonnollisia, tulisi johdonmukaisuuden nimissä epäluonnolliseksi merkitä suuri valtaosa koko planeetasta.

Cronon (1995) kirjoittaa erämaan ikonisuuden ongelmasta. Valtaosa maapallon pinta-alasta on jo muokattua, ja tällä muokatulla hybridiluonnolla on suurin merkitys ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Cronon (1995) argumentoi, että pelkkään erämaahan tai koskemattomaan luontoon keskittyminen voi olla kokonaisuuden kannalta tarkoituksen vastaista – mikäli tarkoitus on ihmisten hyvinvointi ja terveiden ekosysteemien maksimointi, olivat ne sitten koskemattomia tai eivät. Tällä tapaa postmoderni luontokäsitys tarjoaa toisenlaisen tavan nähdä ekologisen kriisin ratkaisu, jossa painotusta viedään loitommas ”koskemattoman” luonnon suojelemisesta.

Postmodernin ontologinen litteys eli todellisuuden pelkistäminen yhdeksi ja samaksi sosiaaliseksi luonnoksi nähdään keinona karata pois modernin dualismista. Postmodernin diagnosoima käsitteellinen ongelma on todellinen, mutta kuinka se suhteutuu ekologiseen kriisiin? Postmodernismi samanaikaisesti denaturalisoi

materiaalisen todellisuuden kuin se ”luonnollistaa” kaiken ihmisen toiminnan siinä. Postmodernista näkökulmasta ihmisen toimintaa materiaalisessa todellisuudessa ei välttämättä voida kutsua haitalliseksi luonnolle, sillä luontokäsité on tyhjennetty sen sisältämästä voimasta ja arvosta. Fremaux ja Barry (2019: 181) katsovat, että ilman luonnon ja yhteiskunnan käsitteellistä eroa on luonto yhä alttiimpi sen hyödyntämiselle ja approprioinnille.

Materiaalinen todellisuuden näkeminen hybridioina sisältää yhä oletuksen toisistaan eriävistä todellisuuden kategorioista. Kuten Pollini (2013: 36) kysyy, mikä nämä hybridit muodostaa? Hybridi konnotoi ainakin kahta toisistaan erillistä käsitteellistä kategoriaa. Näin myös postmodernit tutkijat voivat näin olla sisäistäneet luonnon ja yhteiskunnan käsitteellisen eron, vaikka tästä samanaikaisesti pyrittäisiinkin eroon.

2.4 Pyrkimys säilyttää moderni: ekomodernisaatio ja ekomodernismi

Modernin kritiikki on synnyttänyt tarpeen sen uudistumiselle. Etenkin modernin materiaalinen kritiikki ja kasvavat ympäristöongelmat ovat vaikuttaneet pyrkimykseen tehdä modernista ekologista. Ekologinen modernisaatio tai ekomodernisaatio viittaa tiettyyn tapaan nähdä luonnon ja yhteiskunnan välinen suhde, jossa kehityksen ja ekologisuuden ristiriita pyritään purkamaan (Bohr 2010: 128). Ekomodernisaatio on yhteiskunnallispoliittinen ohjelma, jossa ympäristöongelmia tuodaan osaksi eri skaalojen toimijoiden järjelyä ja ympäristökysymykset siirtyvät politiikan periferiasta keskeisempään asemaan. 1990-luvun vaihteessa useat eurooppalaiset hallitukset kuten Alankomaat ja Iso-Britannia alkoivat julkistaa uudenlaista, kattavaa ympäristöpolitiikkaa, jonka yleiseksi teemaksi muotoutui ”kestävä kehitys” (Hajer 1995: 9). Hajer (1995: 9) katsoo, että 1987 julkaistu Brundtlandin raportti, *Yhteinen tulevaisuutemme*, oli tässä muutoksessa laukaiseva tekijä. Bohrin (2010: 128) ekomodernisaatio on säilynyt dominanttina eurooppalaista ympäristöajattelua määrittävänä perspektiivinä. Ekologinen modernisaatio on ollut dominantti tapa lähestyä ympäristöongelmia erityisesti Länsi-Euroopassa (Bohr 2010: 128; Blühdorn 2000: 211).

Ekomodernisaatio syntyi vastareaktionä modernin materiaalisille kritiikeille, kuten demodernisaatiolle ja radikaalille vihreälle ajattelulle kuten ekologismille (Blühdorn 2000; Bohr 2010). Laajimmassa mahdollisessa merkityksessä ekomodernisaatio kattaa

kaiken reforminomaisen ympäristöpolitiikan (Blühdorn 2000). Tietoisuuden kasvaessa ympäristöongelmista, ei maailman hallituksille ja yrityksille enää ollut mahdollista kieltää niiden olemassaoloa (Hajer 1995: 261), joten ympäristökysymykset oli integroitava osaksi yhteiskunnallisen toiminnan valtavirtaa. Ekomodernisaatio ei kuitenkaan suoranaisesti toimi säilyttääkseen biofyysistä maailmaa, vaan sen säilyttämisen kohde on moderni itse (Blühdorn 2000).

Ekomodernisaatiossa kehitys suhteessa moderniin on sen ekologisen ongelman tunnustaminen, mutta tämä ongelma kehystetään ennen kaikkea taloudelliseksi ja tekniluontoiseksi (Blühdorn 2000: 211). Siinä ympäristöongelmat nähdään hallinnollisiksi ongelmiksi, jotka ovat ratkaistavissa hallintoa säättämällä, mikä kuvastaa uusinnettua uskoa luonnollisen maailman kokonaisvaltaisen hallinnan mahdollisuuteen (Hajer 1995: 53). Blühdorn (2000: 212) katsoo, että ekomodernisaation ajatus luonnon kokonaisvaltaisesta hallinnasta ei ole yhteensovittavissa esimerkiksi ekologistien aatemaailman kanssa, jossa yhteiskunnan ja luonnon välillä on tapahduttava aito sovittelu. Ekomodernisaatio voi tähdätä yhteiskunnan ja luonnon väliseen tasapainoon, mutta tämä tasapaino on ekologistien näkökulmasta keinotekoinen.

Ekomodernisaatiossa kapitalismi ja markkinatalous asetetaan yhteiskunnallisen järjestelmän lähtökohdaksi (Hajer 1995: 26). Siinä missä modernin kritiikki kohdistui usein juuri näihin ja niiden rooliin ympäristöongelmissa, ekomodernisaatiossa syyppäänä on nimenomaan kapitalismin sisäinen teollisuus (Spaargaaren 2000: 48). Kapitalismissa itsessään ei ole järjestelmällistä vikaa: se on vain keskittynyt liiaksi saastuttavaan teollisuuteen (Bohr 2010). Tästä syystä Hajer (1995: 32) katsookin ekologisen modernisaation olevan käytännössä ”moderni ja teknokraattinen lähestymistapa ympäristöön”, olemassa olevien instituutioiden kautta.

Ekomodernisaatio esiintyy ei-ideologisena vastauksena ympäristöongelmiin. Andersen ja Massa (2000: 339) katsovat, että ekomodernisaatio siirtyi politiikan maailmaan vuodesta 1993 eteenpäin, kun sen teemoja ilmestyi Euroopan komission Valkoiseen kirjaan. Kirjassa argumentoitiin, että tiukat ympäristötoimet voivat olla hyödyllisiä talouden kannalta (Barnes 2011: 46). Poliitiikan maailmassa ekomodernisaatio on esitetty eräänlaisena ”win-win” -paradigmana, jossa ympäristön ja jatkuvan kehityksen ristiriitoja puretaan. Näin perusoletuksena on, että tiukka ympäristöpolitiikka voi olla hyödyllistä niin luonnolliselle maailmalle kuin taloudelle (Wurzel & Connelly 2011: 14).

On hyvä muistaa, että ekomodernisaation syntyessä ne ympäristöongelmat, joihin se kehittyi vastaamaan, vaikuttavat ilmastonmuutoksen rinnalla triviaaleilta (Andersen & Masa 2000: 338). Ekomodernisaation kehittyessä ja vakiintuessa Euroopassa ei ollut olemassa IPCC:tä ja sen varoituksia.

Ekomodernisaatiossa on kyse ympäristöhuolten integroimisesta tuotannon ja kulutuksen järjestämiseen, tai ottamalla huomioon niin sanotut ulkoisvaikutukset (Spaargaaren 2000: 50). Spaargaaren (2000) katsoo, että tämä johtaa ekologian ekonomisaatioon, jossa ekologiasta on riisuttava kaikki ei-rationaalisuus: luonnollinen maailma on kvantifioitava resurssivarannoksi, jotta sitä voidaan hyödyntää älykkäästi ja kestävästi. Tämän voi nähdä esimerkiksi siinä, kuinka ”luonnosta” tulee poliittisessa kielenkäytössä ”luonnollista pääomaa”. Myös Foster (2012: 212) katsoo, että ekomodernisaatio pyrkii hylkäämään kritiikin ekologian ja talouskasvun yhteensopimattomuudesta integroimalla luonnon osaksi kapitalistista tuotantoa ja markkinataloutta. Ekomodernisaation luontosuhdetta määrittää luonnon johtaminen (*management*), rationaalinen hyödyntäminen, luokittelu ja mallintaminen ja sen hallinta (*dominion*) (Rinkevicius 2000: 167). Hajer (1995: 252) katsoo, että ”ekomodernisaatiossa ’luonto’ ymmärretään teollisen yhteiskunnan uudeksi ja tarpeelliseksi alajärjestelmäksi”. Näin ymmärrys modernin tuottamista ekologisista ongelmista johtaa ekomodernisaatiossa luonnon totaaliseen välineellistymiseen.

Ekomodernisaatiossa ympäristölliset huolet muokkaavat aktiivisesti modernia. Ekomodernisaatioteoriaa määrittää usko teknologiaan ja sen emansipatoriseen ja ratkaisevaan voimaan, talouden dematerialisoimiseen ja usko markkinavoimiin (Bohr 2010: 129). Bohr (2010: 129) katsoo, että ekomodernisaatiossa kapitalismi nähdään dynaamisena järjestelmänä, joka kykenee muuttumaan ympäristöongelmia ratkaisevaksi tavaksi järjestää tuotantoa. Näin ongelma liittyy pikemminkin 1900-luvun teollisuuteen, kuin sitä järjestävään järjestelmään itsessään. Näin tuotannon painopisteiden siirtäminen pois teollisuudesta ja ”puhdistamalla” tarpeellinen teollinen tuotanto voidaan kapitalismin sisällä saavuttaa ekologinen moderni. Ekologinen kriisi itsessään on talouskasvun näkökulmasta mahdollisuus: se voi tuottaa kilpailukykyisen, matalien hiilipäästöjen talouden. Euroopan kontekstissa ekologinen modernisaatio voi olla myös strategispoliittisesti edullista, kun Euroopan riippuvuus Venäjästä ja Lähi-idästä vähenee (Wurzel & Connelly 2011: 14).

Kapitalismin luonne on kuitenkin hyvä pitää mielessä ekomodernisaatiota käsitellessä. Kapitalismi nojaa talouskasvuun, joka puolestaan on riippuvainen luonnollisen maailman kuluttamisesta, ei sen suojelemisesta tai säilyttämisestä. Näin ollen puhtaan kapitalistisen logiikan mukaisesti luontoa säilytetään vain silloin, kun sen säilyttäminen takaa resursseja myös tulevaisuudessa. Kapitalistinen logiikka ei kuitenkaan välttämättä ole ainoa tai kaikissa tapauksissa dominantti järjelyn muoto, vaan se voi olla olemassa rinnakkain muidenkin logiikoiden kanssa. Näin luonnonsuojelu kapitalismin sisällä ei välttämättä toteudu vain puhtaan kapitalistisista lähtökohdista, vaan taustalla voi periaatteessa olla myös halu suojella itseisarvoista luontoa.

Ekomodernisaatio jakaa huomattavan osan teemoistaan sitä tuoreemman ekomodernismin kanssa, joskin ekomodernismi on avoimemmin ideologinen ja kenties radikaalimpi. Molemmat ovat narratiiveissaan ikään kuin valistunutta modernia: siinä missä moderni oli tietämätön tuhoisista vaikutuksistaan, sen uudet muodot ovat tiedon ja tieteen kehittymisen johdosta itseään refleктоivaa modernia.

Ekomodernismi on aatehistoriallisesti tuore näkökulma, ja jäljitettävissä vuoden 2014 *Ekomodernistiseen manifestiin*. Manifestissa luodaan toiveikas kuva ”ihmisen aikakaudesta”, jossa teknologia ja tiede mahdollistavat ihmiselle alati kehittyvän ja hyvinvointia maksimoivan maailman. Manifestissa kritisoidaan näkemystä, jossa ihmisten yhteiskuntien on pyrittävä harmoniseen olemassaoloon luonnollisen maailman kanssa (Breakthrough Institute 2014). Syynä tälle on se, että ekomodernistit eivät katso tämän olevan realistinen vaihtoehto (Isenhour 2016: 318). Tämän sijasta ihmisen on katkaistava yhteiskunnan ja luonnon välillä vallitsevat riippuvuus- ja vaikutussuhteet, jotta yhteiskunta voisi jatkaa kehittymistään, ja jotta luonnollista maailmaa voitaisiin suojella. Tavoitteena on luoda ”hyvä tai jopa loistava antroposeeni”, mutta tämä ei voi tapahtua, jos pyrimme elämään symbioosissa luonnollisen maailman kanssa. Näin ainoa keino ratkaista ekologinen kriisi on syventää yhteiskunnan ja luonnon välistä railoa (Isenhour 2016: 318). Myös Sconfienza (2019: 247) katsoo, että ekomodernismissa on kyse yhteiskunnan ja luonnon välisen railon laajentamisesta, jotta ekologiset ongelmat voitaisiin ratkaista.

Ekomodernismi on postnaturalistinen filosofia, jossa katsotaan, ettei yhteiskunnan ja luonnon välille voida tehdä selkeää käsitteellistä tai todellisuudessa havaittavaa eroa. Ihminen tai hänen vaikutuksensa eivät ole ”luonnottomia” (Sagoff 2018: 65). Näin ollen

luontoa ymmärrettynä ihmiskunnan toiseutena ei sananmukaisesti ole olemassa. Fremaux ja Barry (2019: 172) katsovat, että ekomodernissa näkemyksessä se, mitä kutsumme luonnoksi, on tosiasiasa teknologian ja kulttuurin kautta muokattu hybridi. Ekomodernismin ”luonnon jälkeinen narratiivi” esiintyy modernin dualismin hävittäjänä, mutta tämä dualismi korvataan teknisluonnollisella monismilla, jossa luonto on vain tieteellinen ja teknologinen yhteiskunnan sivutuote (Fremaux & Barry 2019: 174). Fremaux ja Barry (2019: 174) katsovat, että tässä hybridikäsitteessä luonnon teknologinen dominaatio on itsessään luonnollista, ja toimii luontoa säilyttävänä tekona. Tämä säilytyksen objekti ei kuitenkaan ole luontoa tarkoittaen ihmiskunnan toiseutta, vaan jotain ihmisen jo muokkaamaa. Tällä tapaa ekomodernismi kytkeytyy postmoderniin filosofiaan, jossa luonto ymmärretään ennen kaikkea yhteiskunnalliseksi artefaktiksi.

Ekomodernistissa manifestissa argumentoidaan, että ihmisen riippuvuuden luonnosta vähentäminen on paras tapa säilyttää sitä. Manifestissa viitataan aavikoihin ja muihin ”marginaalisiin” alueisiin, jotka ovat pitkälti säästyneet ihmistoiminnalta vain, koska niille ei ole keksitty varteenotettavaa taloudellista hyötykäyttöä. (Breakthrough Institute 2014). Tätä taustaa vasten ekologisen kriisin ratkaisu on selkeä: ihmiskunnan suhteen koko planeettaan tulee vastata sen nykyistä suhdetta aavikoihin, joilla on vain esteettinen tai hengellinen hyöty. Näin ekomodernismissa ihmisen vaikutusta luonnolliseen maailmaan pyritään minimoimaan, ja keinoiksi tähän esitetään esimerkiksi kiihtyvää kaupungistumista, ydinvoimaa, tehostettua maanviljelyä ja meriveden desalinointia. Esimerkiksi kaupungistumisessa ja maanviljelyn tehostamisessa tarkoitus on vähentää sen maa-alan määrää, jonka yhteiskunnat tarvitsevat asumiseen ja ruoantuotantoon (Breakthrough Institute 2014). Lopulta näiden ja muiden toimien tulisi johtaa jonkinasteiseen irtikytkentään, jossa yhteiskunnan olemassaolo tuottaa vain vähäisiä tai olemattomia vaikutuksia luonnolliseen maailmaan.

Breakthrough Institutien perustajat Michael Shellenberger ja Ted Nordhaus (2011: 9) katsovat, että ”maapallon pelastaminen” tarkoittaa itse asiassa sen uudelleen luomista, yhä uudelleen, niin kauan kuin ihmiset kävelevät sen pinnalla. Avainasemassa tässä on ihmisen teknologinen kyvykkyys. Ekomodernismissa yhteiskunnan ja luonnon suhde ei vaadi ohjausta, vaan luonnolliset prosessit itsessään (Fremaux & Barry 2019: 172). Ekomodernistisessa hyvän antroposeenin visiossa ekologinen kriisi ei ole osoitus

teknologisen kehityksen ja kasvun hybriksestä, vaan ihmiskunnan tilaisuus ottaa viimein ohjat käsiinsä (Hamilton 2015).

Siinä missä moderni pyrki hallitsemaan ja alistamaan luontoa, ekomodernismi pyrkii ikään kuin karkaamaan siitä. Ekomodernismissä katsotaan, että ihmiskunnan tieteen ja taiteen tehtävä on vähentää ihmisen riippuvuutta luonnosta (Sagoff 2018: 65), sillä ihmisen riippuvuus luonnosta on se tekijä, joka luontoa uhkaa (Isenhour 2016: 324). Ekomodernismin päätavoite on jatkaa ja ylläpitää modernia, mutta vähentäen tämän päämäärän vaikutuksia biofyysiseen maailmaan (Isenhour 2016). Tämä kuvastaa Latourin (1993) näkemyksen loogista jatkumoa: moderni epäonnistui luonnosta irtautumisessa ja loi yhteiskunnan ja luonnon välille uudenlaisia suhteita, jotka ekomodernismi nyt pyrkii katkaisemaan.

Latourille (2012) modernin synti ei ollut halu hallita luontoa, vaan luulo siitä, että tämä tarkoittaisi emansipaatiota eikä sitoutumista. Ekomodernistit eivät myöskään ole sokeita luonnon alistamispyrkimyksen seurauksille, mutta eivät myöskään näe niitä modernin epäonnistumisena. Sen sijaan ekologinen kriisi on miltei tarpeellinen, ohimenevä asianlaita, matkalla kohti ”jumalihmistä” (Bonneuil 2015: 25). Moderni ihminen on hallitsevassa asemassa, ja voi muokata maapalloa kuten hän parhaaksi näkee. Washington (2012: 79) kuitenkin huomauttaa, etteivät ihmiset tosiasiaissa voi ’luoda’ luontoa vaan *vaikuttaa* siihen. Modernina aikakautena tästä vaikutuksesta on vain tullut suurta.

Ekomodernismissä ihmiskunta voi olla piittaamatta maapallon luonnollisista rajoista (Hamilton 2015). Tämä voi olla suoraa seurausta modernista ja postmodernista luontoskeptisyydestä: maapallon rajat eivät ole enää luonnollisia eli niitä ei oteta annettuina, vaan nekin voidaan kyseenalaistaa. Teknologisen kehityksen ja ihmisyhteisöjen joustavuuden ansiosta luonnollinen maailma on muokattavissa ihmisen halun mukaiseksi.

Ekomodernismissä sitoudutaan ajatukseen, jossa länsimainen käsitys kehityksestä on ympäristöystävällisemmän toiminnan edellytys (Isenhour 2016). Rikkaammilla yhteiskunnilla on kyky suunnata resursseja ekologisuuteen, joten kehityksen itsessään tulisi viime kädessä ratkaista ekologinen kriisi. Tämä ajatus tunnetaan yleisesti Kuznetsin ympäristökäyränä, jossa ylösalaisin oleva U-käyrä kertoo samaa narratiivia: kehitys

bruttokansantuotteen kasvulla mitattuna alkaa vähentämään ympäristölle aiheutuvaa stressiä saavutettuaan ensin lakipisteen.

Bruno Latour (1998) on väittänyt, että modernisaation ja ekologisuuden välillä tulee tehdä valinta. Kehitysuskon kautta ekomodernismi aatteena pyrkii sivuuttamaan modernin kehityksen ja sen ekologisten vaikutusten välisen ristiriidan. Valintaa inhimillistä hyvinvointia maksimoivan kehityksen ja luonnollisen maailman välillä ei tarvitse tehdä, sillä kehitys toimii ratkaisuna molempiin. Tästä syystä Latour (2015: 220) katsookin ekomodernismin olevan ”kakun syömistä ja sen säilyttämistä”, jossa tekniset muutokset sallivat kaiken säilyttämisen ennallaan.

Ekomodernisaatio ja ekomodernismi ovat hyvin pitkälti päällekkäisiä aatesuuntauksia. Ekomodernisaatio pyrkii kuitenkin pikemminkin integroimaan luonnollisen maailman osaksi yhteiskuntaa kuin karkaamaan siitä. Näin ekomodernisaatiolla ja ekomodernismilla on hyvin erilaiset ratkaisut modernin kehityksen ja ekologisuuden väliseen ristiriitaan. Molempien päämääräksi voidaan kuitenkin asettaa pyrkimys jatkaa modernin projektia.

2.5 EU:n ympäristöpolitiikka

Vaikka ympäristöpolitiikka on Euroopassa historiallisesti kuulunut kansallisen hallinnon piiriin, on Euroopan unionista muodostunut hyvin tärkeä Euroopan ympäristöpolitiikkaa muovaava toimija. Nykyisin ympäristöpolitiikkaa tehdään joko unionitasolla tai läheisen yhteistyön kautta jäsenmaiden ja unionin välillä (Dudek 2013). Braun (2014) katsoo, että nykyisin ympäristöpolitiikka kulkee Euroopassa vain yhteen suuntaan: unionilta jäsenmaihiin.

Ympäristöpolitiikka ei missään nimessä ole Euroopan unionissa uusi asia. Haigh (2016) katsoo, että nykyaikaisen ympäristöpolitiikan syntymisessä tärkeitä hahmoja olivat Jacques Delors ja Carlo Ripa de Meana, joista ensimmäinen toimi komission puheenjohtajana 1985–1995, ja jälkimmäinen ympäristökomissaarina 1989–1993. Näinä aikoina nimenomaan komissio oli ympäristöpolitiikan uranuurtaja, joka toi olemaan mittavaa sääntelyä ilman ja vesistöjen suojelemiseksi (Knill et al. 2020). Braun (2014: 30) kuitenkin väittää, että komission motiivina ei ollut niinkään ympäristönsuojelu vaan EU:n sisämarkkinoiden toimivuus. Jos jäsenvaltiot alkaisivat erota toisistaan

ympäristölainsäädännössä, voisi tämä vaarantaa markkina-alueen ja koko EU:n tulevaisuuden.

Kuten Blühdorn (2000: 211) ja myöhemmin Bohr (2010: 128) huomauttavat, ekomodernisaatio on ollut voimassa oleva ympäristöparadigma Länsi-Euroopassa sitten Brundtlandin raportin. Myös Wurzel ja Connelly (2011) kirjoittavat, että ekomodernisaatio on saanut osakseen suurta tukea Euroopassa. Barnes (2011) jopa katsoo, että ekomodernisaatiosta tuli 1990-luvulle tultaessa tärkeä osa komission maailmankatsomusta. Braun (2014: 25) katsoo, että ekomodernisaation lisäksi EU:n ympäristöpolitiikkaa ohjaavat neljä muutakin periaatetta: varovaisuusperiaate, kestävä kehitys, multilateralismi ja ympäristönäkökulman integroiminen kaikkeen poliittiseen päätöksentekoon. Varovaisuusperiaate viittaa siihen, että esimerkiksi ympäristötoimiin on voitava ryhtyä, vaikka täysin varmaa tieteellistä näyttöä ei olisi. Braunin (2014: 33) mukaan nämä viisi ympäristönormia ovat osa EU:n identiteettiä. Wunderlichin (2020) mukaan EU identiteettiä rakentaa myös sen ajatus itsestään globaalina normatiivisena toimijana ympäristöpolitiikassa. Tällaisessa itsensä käsittämisessä on toki vaarana se, että organisaatio sokeutuu omalle toiminnalleen, josta tulee sen silmissä määritelmällisesti vastuullista.

Haigh (2016) mukaan EU on ollut tehokas toimija, mitä tulee happosateisiin, otsonikerrokseen ja saastuttaviin kemikaaleihin. Tämä kuvastaa ekomodernisaatiota, sillä näissä ympäristöongelmissa on huomattava, että ne olivat hillittävässä teknisten ratkaisujen avulla. Niiden ratkaisemiseksi voidaan kieltää tietty, korvattavissa oleva kaasu, tai luoda soveltuva haitallisen aineen sääntelyverkosto. Koska ekomodernisaatio kehittyi Euroopassa dominantiksi ympäristöparadigmaksi 1980–1990-luvuilla, on kyseenalaista, kuinka toimiva se on suhteessa 2020-luvun ympäristökriisiin ja ilmastonmuutokseen. EU on kuitenkin pyrkinyt hillitsemään myös ilmastonmuutosta ekomodernisaation valottamalla tavoilla kuten päästökaupalla, jonka EU aloitti ensimmäisenä maailmassa vuonna 2005. EU:n sitoumus ekomodernisaatioon on jatkunut komissioiden vaihtuessa (Barnes 2011).

Vaikka sitoumus ekomodernisaatioon EU:ssa on säilynyt nykypäiviin asti, eri komissioiden välillä kuitenkin voidaan havaita eroja esimerkiksi niiden prioriteettien kautta. 2014 aloittaneella Junckerin komissiolla prioriteettina olivat työllisyys ja talouskasvu, kun ympäristö sai joitain mainintoja. Tämä kieli kiireettömyydestä, eikä

Junckerin komission tarkoitus ollutkaan määrittää EU:n ympäristöpolitiikkaa uudelleen. Kyseistä komissiota piirittivät toisenlaiset, akuutimmaksi koetut ongelmat nimenomaan Euroopan taloudessa. Haigh (2016) katsoo, että EU on yhä muutoksen keskellä, ja takapakit ympäristöpolitiikassa ovat aina mahdollisia. Knill ym. (2016) ovat todenneet, että 2000-luvun taluskriisit saivat komission painottamaan ympäristökysymyksiä vähemmän, keskittyen ensi sijassa talouden hoitoon. Myös Burns ym. (2020) havaitsevat selkeän pudotuksen ympäristöä koskevassa EU-lainsäädännössä taluskriisien aikana: etenkin 2008 taluskriisi sai ympäristöpolitiikassa aikaan stagnaatiota ja jopa sen osittaista purkamista. Wurzel ja Connelly (2011: 281) katsovat, että EU:n sitoumus ekomodernisaatioon lieventyi hieman sen 2004–2007 itälaajentumisen ja 2008 alkaneen taluskriisin myötä.

Sen sijaan von der Leyenin komissiolla ympäristö on kärkitavoite, ja ympäristöpolitiikan runko, Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, muodostettiin aikana ennen akuuttia koronaviruspandemiakriisiä. Näin ollen ohjelman tulisi kuvastaa sellaista ympäristöpolitiikan paradigman kehitystä, joka tähtää 2020-luvun ongelmien ratkaisemiseen. Työllisyys ja talouskasvu jatkavat toisaalta ympäristön rinnalla komission prioriteetteina, sillä ”vihreys” ja talouskasvu on pyritty syntetisoimaan yhdeksi tavoitteeksi. Ajatuksella ekologisuuden ja talouskasvun synteesisistä on Delorsin komissioon asti ulottuvat perinteet EU:ssa: Delors itse argumentoi, että ekologisuuden ja talouskasvun välillä on olemassa molempia osapuolia hyödyttävä tilanne (Braun 2014: 34). Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa (2019: 4) kuitenkin katsotaan, että ohjelmassa luodaan kokoelma ”syvästi transformatiivisia politiikkatoimia”.

3. Euroopan unionin komission vihreät strategiat

Joka viisivuotisen kauden alussa aloittava komissio ja sen puheenjohtaja muodostavat kauden tärkeimmät poliittiset tavoitteet ja strategiat. 2019 aloittaneen von der Leyenin komission yksi kärkihanke on ”vihreä Eurooppa”, jonka talousjärjestelmä on kestäväällä pohjalla, ja jossa Euroopasta tulee maailman ensimmäinen hiilineutraali maailmanosa (Euroopan komissio 2021). Tämä on tarkoitus toteuttaa pääasiassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (*European Green Deal*) kautta. Jo edellisen Junckerin komission yksi julkilausutuista prioriteeteista oli ilmastonmuutoksen hillintä, mutta von der Leyenin komissiolle se on ensimmäinen prioriteetti. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on samalla taloudellinen kasvustrategia, mikä osaltaan selittää sen keskeistä roolia komission tavoitteissa.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on pitkän tähtäimen sitoumus siirtyä Pariisin ilmastopimuksen mukaiseen alhaisen hiilijalanjäljen talouteen. Se on tarkoitus olla tiekartta, jonka avulla Euroopasta tulee ensimmäinen hiilineutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Vuoteen 2030 mennessä Euroopan kasvihuonekaasupäästöjen määrän tulisi olla noin puolet siitä, mitä ne olivat vuonna 1990. Nämä tavoitteet mielessä Euroopan vihreän kehityksen ohjelma pyrkii luomaan uuden, vihreän kiertotalouden ja saamaan aikaan digitaalisen muutoksen Euroopassa. Työkaluja tähän ovat erinäiset politiikkatoimet- ja instrumentit, uusi teollisuusstrategia sekä sääntely.

Euroopan komissio kommunikoi kärkihankeensa muun muassa Euroopan parlamentille sekä Eurooppa-neuvostolle, ja näitä dokumentteja käytän tutkielmani aineistona. Aineisto koostuu Euroopan unionin uusista, vuoden 2019 jälkeisistä vihreistä strategioista, jotka ovat ekologiseen muutokseen tähtääviä dokumentteja. Nämä aineistot on tarkoitettu paitsi signaloimaan komission tulevaa toimintaa muille EU:n instituutioille ja jäsenmaille, mutta myös EU:n kansalaisille ja laajemmin maailmalle. Näin komission toiminta säilyy jokseenkin ennustettavissa olevana.

Vihreän kehityksen ohjelma on kohdannut kritiikkiä, joita yhdistävä teema on sen riittämättömyys. Esimerkiksi Pianta ja Lucchese (2020) katsovat, että ohjelman tavoitteita ei voida saavuttaa sen sisältämällä toimilla. Myös Euroopan parlamentti, joka antoi ohjelmalle tukensa, kehotti komissiota vielä kunnianhimoisempiin toimiin (Euroopan parlamentti 2020). Myös ohjelman rahoitus on herättänyt kysymyksiä. Sen

rahallinen laajuus on biljoona euroa jaettuna 10 vuodelle, joka on noin kolmanneksen siitä, mitä komissio itse arvioi tarvitsevensa päästökseen vuoden 2030 tavoitteisiin. Lisäksi on kyseenalaista, mikäli biljoonaa saadaan kerättyä kokonaisuudessaan (Pianta & Lucchese 2020: 635). Fleming ja Mauger (2021) myös huomauttavat, että ohjelmassa suunnitellut päästövähennykset jäävät 8 prosenttiyksikön päähän komission tavoitteesta vuodelle 2030.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma käsittää yksitoista osa-aluetta: ilmastonkunnianhimon kasvattamisen, energian, kiertotalouden, rakentamisen, liikenteen, ruoantuotannon, ekosysteemit ja biodiversiteetin, saasteet, tiedottamisen, osallistamisen sekä kansainvälisen yhteistyön. Tämän tutkielman tarkasteluun valitsin Euroopan vihreän kehityksen ohjelman lisäksi sen kolme alastrategiaa. Nämä alastrategiat valikoituivat alustavan sisällöllisen analyysin perusteella, jossa huomioitiin strategian aihepiiri ja toistuvat teemat. Näin ollen tutkielman aineisto koostuu seuraavista dokumenteista:

1. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on von der Leyenin komission vastaus moniulotteiseen ekologiseen kriisiin. Se on tiekartta ekologiseen järjestelmämuutokseen (Euroopan komissio 2021). Ekologisuuden lisäksi EVKO on kasvustrategia, jonka on tarkoitus tehdä EU:sta ”reilu ja varakas yhteiskunta, jolla on moderni, resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous”, ja jossa talouskasvu on kytketty irti resurssien käytöstä. Tavoite on, että vuoteen 2050 mennessä kasvihuonekaasupäästöjen nettomäärä on nolla. Ohjelma haluaa siis orientoida EU:n taloutta niin, että se on päästöjen ja resurssien suhteen kestäväällä ja keskeisesti kilpailukykyisellä pohjalla (Euroopan komissio 2021).

2. EU:n biodiversiteettistrategia vuodelle 2030

Biodiversiteettistrategia (BDS) tähtää luonnon, tarkemmin biodiversiteetin, suojelemiseen ja palauttamiseen maalla ja merissä. Sen yksi tavoite on ”tuoda luonto takaisin elämiimme”. Strategiassa tämä tarkoittaa luonnon määrällistä kasvattamista, jossa keinoja ovat esimerkiksi puiden istuttaminen ja eri eliölajien suojeleminen ja kantojen kasvattaminen. Sen konkreettisia tavoitteita ovat yhteiskunnan resilienssin

kasvattaminen suhteessa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, metsäpaloihin, ruokaturvattuuteen ja kulkutautien syttymiseen (Euroopan komissio 2021).

3. Eurooppalainen ilmastopimus

Eurooppalaisen ilmastopimuksen (EIS) on tarkoitus tuoda yhteen alueita, julkisia instituutioita, yrityksiä ja kansalaisyhteiskuntaa luomaan ja solmimaan sarjoja sitoumuksia, jotka yhdessä tuovat esiin kollektiivisia muutoksia ihmisten ja organisaatioiden käyttäytymiseen (Euroopan komissio 2021). Näin ilmastopimuksen perusajatus on verrattavissa suomalaisiin vapaaehtoisin Green Deal-sopimukseen elinkeinoelämän ja valtionhallinnon välillä. Ilmastopimus tähtää luomaan jaetun tilan, jossa ilmastonmuutokseen liittyviä ongelmia voidaan ratkaista yhteistyön kautta. Sen on tarkoitus toimia myös eri toimijoita neuvovana ja yleisesti tiedottavana sopimuksena (Euroopan komissio 2021).

4. Pellolta pöytään -strategia

Pellolta pöytään -strategia (PPS) tähtää kehittämään eurooppalaista ruoantuotantoa ekologisesti kestäväksi sekä ihmisten ja planeetan terveyttä edistäväksi. Ruoantuotannossa yhdistyvät monenlaiset ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja terveydelliset haasteet, jotka strategia pyrkii ratkaisemaan kokonaisvaltaisesti. Strategian tavoitteina on ruoantuotannon järjestelmä, joka 1) on ympäristövaikutuksiltaan neutraali tai positiivinen, 2) lieventää ilmastonmuutosta ja mukautuu sen vaikutuksiin, 3) peruuttaa biodiversiteetin katoamisen, 4) varmistaa ruoantuotannon varmuuden ja ihmisten terveyden ja 5) tekee ruoasta edullista ja takaa reilun taloudellisen tuoton ja kilpailukyvyn (Euroopan komissio 2021).

4. Diskurssianalyysi

Tutkielmassa käytetty empiirinen menetelmä on diskurssianalyysi, jonka Taylor (2013) määrittelee yhteiskunnan tutkimiseksi kielen ja kielen käytön tarkastelun avulla. Kieli ja kielenkäyttö kytkeytyy osaksi laajempia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia prosesseja, jolloin siitä tulee hyödyllinen tutkimuskohde (Fairclough 1992: 1). Rose (2016: 187) määrittelee diskurssin itsensä olevan kokoelma väitteitä, jotka rakentavat tietynlaisen ajattelutavan, minkä pohjalta toimia. Näin ollen diskurssi paljastaa, miten maailmaa ymmärretään ja minkälaista toimijuutta siinä harjoitetaan. Pietikäinen ja Mäntynen (2009) katsovat, että diskurssi on työkalu maailman merkitysten organisoimiseen.

Diskurssianalyysin käyttäminen rakentuu soveltuvan diskurssin teorian varaan. Toisin sanoen, kielelliset ilmiöt on teorian avulla ankkuroitava yhteiskunnallisiin ilmiöihin, jotta kielellinen ilmaisu voi toimia aineistona (Taylor 2013: 7). Burr (1995) katsoo, että tietyt tavat ymmärtää maailmaa tekevät toisista teoista ”luonnollisia”, kun toiset teot eivät ole edes ajateltavissa. Tapa ymmärtää maailma tuottaa tekoja, joten tiedon ja todellisuuden yhteiskunnallisella rakentumisella on todellisia seurauksia.

Tutkielmassa käytettävä menetelmä perustuu pitkälti Norman Faircloughin (1992) kriittiseen diskurssianalyysiin. Fairclough näkee diskurssin yhteiskunnallisena toimintana, joka on samanaikaisesti tietoa tuottava ja materiaalistien yhteiskunnallisten käytäntöjen tuottama. Diskurssi on yksi tapa, jolla ihmiset toimivat maailmassa, sekä maailman esittämisen muoto (Fairclough 1992: 63). Faircloughille diskurssi on jotain, joka kumpuaa olemassa olevasta merkitysjärjestelmästä, mutta samalla kykenee uudelleenluomaan tätä järjestelmää. Esimerkiksi perheen instituutiossa vanhempien ja lasten välisten suhteiden diskursiivinen rakentuminen nojaa muun muassa perinteisiin, mutta vain osaksi. Vanhemmat voivat halutessaan hylätä niitä ja muuttaa koko vanhemmuuden merkitysjärjestelmää nojautumalla erilaisiin diskursseihin (Fairclough 1992: 65–66). Näin ollen diskurssianalyysillä voidaan samanaikaisesti tarkastella diskurssia tuottavaa laajempaa merkitysjärjestelmää ja niitä tapoja, joilla tätä merkitysjärjestelmää pyritään muuttamaan (Jørgensen & Phillips 2002). Euroopan unionin vihreät strategiat ovat ainakin nimellisesti tarkoitettu muutosdokumenteiksi, joten ne soveltuvat tähän tarkoitukseen hyvin.

Diskurssin ollessa yhteiskunnallista toimintaa, sen ja yhteiskunnallisen järjestelmän suhde on dialektinen: jälkimmäinen on edellisen ehto ja samalla sen seurausta (Fairclough 1992: 64). Näin diskurssi sekä ylläpitää että rakentaa ja muuttaa yhteiskunnallista järjestelmää. Fairclough peräänkuuluttaa tämän suhteen merkityksellisyyttä, jottei toista sen osapuolista erehdyttäisi painottamaan liikaa. Diskurssi ei vain peilaa yhteiskunnallista järjestelmää, eikä tämä järjestelmä ole vain diskursiivista tuotosta. Diskurssi käyttää aina resurssinaan aikaisempia representaatioita, mutta jokainen esitys on aina uusi ja ainutlaatuinen (Pietikäinen ja Mäntynen 2009).

Diskursiivisen käytännön analyysissa huomio voidaan kohdistaa tekstin tuottamiseen (Fairclough 1992: 71). Tällöin tutkitaan sitä, kuinka annettu teksti on tuotettu; minkälaisen prosessin tulos teksti on. Esimerkiksi poliittiset dokumentit tuotetaan tietynlaisten rutiinien kautta ja tietynlaisessa institutionaalisessa kontekstissa, tietynlaista tarkoitusta varten. Myös niiden tuottaja on erilainen toimija kuin esimerkiksi sanomalehtiartikkelin.

Fairclough tekee eron mikro- ja makroanalyysin välille. Siinä missä edellinen koskee tekstin tuotannon ja kulutuksen tarkkaa analyysia, jälkimmäinen koskee sitä kontekstia tai merkitysjärjestelmää, jota teksti joko muuttaa tai ylläpitää. Itse asiassa mikroanalyysia ei voida suorittaa ilman makroanalyysia. Makroanalyysi vastaa siihen, onko diskurssi normatiivista vai luovaa eli merkitysjärjestelmää muuttavaa. (Fairclough 1992: 85–86).

Diskurssilla on Faircloughille kolme tehtävää: relationaalinen, identiteettinen ja ”ideallinen” (Jørgensen & Phillips 2002). Toisin sanoen se rakentaa identiteettejä, yhteiskunnallisia suhteita ja tieto- ja merkitysjärjestelmiä. Nämä kaikki tehtävät ovat tutkielman kannalta mielekkäitä. Diskurssin relationaalinen puoli voi valaista yhteiskunnan suhdetta luontoon, käsityksemme luonnosta peilautuvat omiin identiteetteihimme, ja tieto- ja merkitysjärjestelmät jäsentävät luontoa ja yhteiskunnan suhdetta siihen. Myös Pietikäinen ja Mäntynen (2009) huomauttavat, diskurssien avulla luodaan representaatioita toimijuussuhteista ja identiteeteistä, minkä lisäksi ne organisoivat merkityksiä.

Faircloughin (1992) diskurssianalyysissa on kolme vaihetta: valittu teksti tulkitaan diskursiivisena käytäntönä, minkä jälkeen sitä peilataan vallassa olevaan yhteiskunnalliseen käytäntöön eli tarkastellaan diskurssin kontekstia. Mitkä ovat

esimerkiksi ne taloudelliset olosuhteet, joissa diskursiivinen käytäntö on olemassa? Varsinaiset tulokset johdetaan vasta diskursiivisen käytännön ja sen kontekstin yhteistulkinnan jälkeen (Jørgensen & Phillips 2002). Tämä skeema ei ole Faircloughille ainutlaatuinen, vaan hyvin keskeinen osa mitä tahansa diskurssianalyysia. Kuten Pietikäinen ja Mäntynen (2009) kirjoittavat, mikro- ja makrotason yhteistulkinta ja mikrotason peilaaminen makrotasoon ovat olennainen osa diskurssianalyysia.

Faircloughin diskurssianalyysilla voidaan vastata kysymyksiin, kuten: uudelleentuottaako diskurssi olemassa olevaa diskurssijärjestelmää, eli ylläpitääkö yhteiskunnallisen toiminnan status quo -tilaa? Vai muuttaako diskurssi olemassa olevaa diskurssijärjestelmää? Mitkä ovat diskurssijärjestelmän ideologiset, poliittiset ja yhteiskunnalliset seuraukset? (Jørgensen & Phillips 2002)

Fairclough (1992) mukaan diskurssi voi tähdätä muutokseen. Tarve diskursiiviselle muutokselle syntyy, kun olemassa olevat diskursiiviset käytännöt käyvät epäsoviviksi kuvailemaan yhteiskunnallisen todellisuuden ristiriitaisuuksia. Toisin sanoen, maailman muuttuessa myös käytettävän diskurssin on muututtava. Fairclough (1992: 96) katsoo, että vanhojen diskurssien muuttuessa epäsoviviksi, vanhoja käytäntöjä pyritään uudelleenjärjestämään ja sovittamaan uusilla tavoilla olemassa olevaan tilanteeseen.

Muutos jättää tekstiin jälkensä. Se voi esiintyä ilmeisinä ristiriitaisuuksina, sillä muutoksessa itsessään on kyse menneen ja tulevan hetkellisestä rinnakkaisuudesta. Muutoksen käsite onkin yksi näkökulma, jonka kautta pyrin diskurssianalyysia suorittamaan. Ekologisen kriisin muutettua yhteiskunnallista toimintaympäristöä on esimerkiksi 'talouskasvu' usein vaihtunut "puhtaaseen" tai "vihreään" kasvuun. Tässä nähdään diskursiivinen reaktio materiaalisen todellisuuden muutokseen, josta voi korvata vanhan diskursiivisen käytännön. Fairclough (1992) myös katsoo, että korkea interdiskursiivisuuden aste eli eri diskurssityyppien sekoittuminen tekstissä viittaa tekstin innovatiiviseen luonteeseen. Mikäli pitäydytään tiukasti yhdessä diskurssityypissä, on kyseessä vakiintuneita käytäntöjä uusintava teksti.

Diskurssin ominaisuuksia ovat sen kommunikatiivinen muoto (sanomalehti, TV) ja se diskursiivinen järjestys, johon se kuuluu. Diskursiivinen järjestys on kokoelma niistä kaikista genreistä ja diskursseista, joita tietyllä yhteiskunnallisella alueella käytetään. Uutismedialla on oma diskursiivinen järjestyksensä, niin kuin terveydenhoitojärjestelmällä. Annettu diskursiivinen järjestys voi toki toimia yli

institutionaalisten rajojen. Poliittisen dokumentin tapauksessa ei ole automaattisesti selvää, mikä sen diskursiivinen järjestys on. Jotkin poliittiset toimijat hyödyntävät erityisesti talousdiskursseja, toiset esimerkiksi nationalistisia diskursseja. Poliittisissa dokumenteissa diskursiivisen järjestyksen selvittäminen on analyysia vaativa tehtävä.

Keskeinen käsite Faircloughin diskurssianalyysissa on hegemonia. Fairclough (1992: 92) näkee hegemonian yksinkertaisen dominoinnin sijasta liittolaisuuksien rakentamisena ja integroivana prosessina. Näin ollen hegemoniaa rakentavan diskurssin tulee toimia inklusiivisesti ja integroida haluttuun maailmankuvaan tai ideologiaan mahdollisimman monia toimijoita. Tämän voi ymmärtää niinkin, että esimerkiksi poliittisten dokumenttien yksi tarkoitus on esiintyä puollettavina näkökulmasta riippumatta. Näin ollen dokumentti voi näyttäytyä synteesinä eriävistä poliittisista tai filosofisista kannoista. Vaatii poliittista lukutaitoa, jotta dokumenttien ydinsisältö saadaan kaivettua esiin.

Hegemonian käsite antaa diskurssille matriisin: hegemonian avulla yhteiskunnallista käytäntöä, johon diskurssi kuuluu, voidaan tarkastella. Tämän lisäksi diskurssia voidaan tarkastella osana hegemonista kamppailua, jossa diskurssi joko uusintaa, järjestää uudelleen tai haastaa olemassa olevia diskurssin rakenteita. (Fairclough 1992: 95). Fairclough katsoo, että hegemoniaa toteutetaan laajalla rintamalla: julkisissa instituutioissa, kansalaisyhteiskunnan piirissä, perheissä.

Yksi tapa tulkita tekstiä on pyrkiä tunnistamaan siitä narratiivisuutta. Pietikäinen ja Mäntynen (2009) huomauttavat, että narratiivien rakentaminen on ikään kuin ihmiselle luonteenomainen tapa jäsentää todellisuutta, jolloin narratiivisuuden elementit voivat olla havaittavissa tekstissä kuin tekstissä. Esimerkiksi ekologista kriisiä tavalla tai toisella käsittelevä teksti tulee miltei väistämättä muodostaneeksi narratiivin siitä, mikä kriisiin on johtanut. Narratiivien voidaan ajatella olevan yksi diskursiivinen resurssi, mutta ne ovat diskursseja subjektiivisempia ja yhteisöllisempiä: niiden ymmärrettävyys nojaa osin käsitykseen kertojan ja lukijan jaetuista arvoista. (Pietikäinen & Mäntynen 2009).

Fairclough (1992) tarjoaa diskurssin teorian lisäksi erinäisiä työkaluja diskurssianalyysiin, joita hyödynnän tämän tutkielman analyysivaiheessa. Yksi näistä on *transitiivisuus*, jossa katsotaan, millä tapa tekstissä yhdistetään tai ei yhdistetä subjekteja objekteihin. Esimerkiksi poliittisissa asiakirjoissa on yleistä, että esimerkiksi verbit ilmaistaan niiden passiivimuodossa. Esimerkkilause voisi olla ”luontoa tuhotaan”, jossa

subjekti on piilotettu. Tämän tarkoitus on ilmaista asiat niin, ettei samalla aseteta jotakuta tahoa vastuulliseksi. Toinen on *etos*, jossa subjekti, tämän tutkielman tapauksessa EU, luo identiteettiään kielen kautta: mitä diskurssityyppä tekstissä voidaan havaita? Dominantti diskurssityyppi voi kertoa, kuinka tekstin tuottaja käsittää itsensä. Esimerkiksi lääkärit identifioituvat lääkäreiksi, ja turvautuvat lääketieteen diskurssiin. Kolmas on *sanavalinta*: merkityksenanto ja sen ilmaisu voivat aina tapahtua toisella tavalla. Tätä työkalua voidaan toki hyödyntää myös laajemmin kuin yksittäisten sanojen tarkasteluun eli kokonaisiin lauseisiin. Viimeinen on *interdiskursiivisuus*, jonka kautta voidaan tarkastella niitä diskursiivisia järjestyksiä, joihin strategioissa käytetyt diskurssit kuuluvat, ja niiden sekoittumista. Näitä voivat olla esimerkiksi talousdiskurssit tai hallintodiskurssit.

5. Diskurssit

Tässä osiossa toteutan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman analyysin, jossa pyrin osoittamaan strategioista välittyvän luonnon ja ekologisen kriisin merkitysjärjestelmän tutkimalla niitä rakentavia diskursseja: tietyn kaltaiset diskurssit luovat tietynlaisen merkitysjärjestelmän. Lisäksi tavoitteena on valottaa strategioista välittyvää luonnolliseen maailmaan kohdistuvaa inhimillisen toimijuuden mobilisointia. Mistä lähtökohdista kyseinen rakentuu, ja mitä motiiveja tähän toimijuuteen liitetään? Osittain nämä kaksi tehtävää ovat päällekkäisiä, sillä tietty merkitysjärjestelmä voi jo paljastaa sen objektiin kohdistuvaa toimintaa. Toisin sanoen, luontoon liitettävä merkitys paljastaa, kuinka sitä kohtaan toimitaan. Näiden kahden tekijän yhteistarkastelun jälkeen pyrin sanoittamaan, minkälainen luontosuhde Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa rakentuu.

Ajatellen toista tutkimuskysymystäni, erityinen huomio analyysissä kiinnitetään strategioissa esiintyvään muutokseen läsnä- tai poissaoloon. Muutos on käsitteenä läsnä läpi tekstin, mutta tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohde on siinä, mitä tällä muutoksella oikeastaan tarkoitetaan, ja voidaanko sitä kuvailla muutokseksi. Teoreettisessa osiossa olen katsonut, että moderni ja ekomodernisaatio voidaan asettaa EU:ta koskevaksi kulmakiveksi, johon nykyisiä strategioita voidaan verrata. Tässä hyödynnän merkitysjärjestelmän analyysia sekä esimerkiksi Fairclough (1992) huomiota siitä, että tekstissä esiintyvä ristiriidattomuus enteilee myös muutoksen poissaoloa. Mikäli moderni tai ekomodernisaatioon alettaisiin strategioissa tuomaan elementtejä ekologismeista, postmodernismista tai ekomodernismista, esiintyisivät ne ajoittaisina ristiriitaisuuksina siinä määrin kuin ne sisältävät keskenään ristiriitaisia ajatuksia ja oletuksia. Niiden ollessa kulmakiviä, analyysin jäsentäminen tapahtuu myös modernin ja ekomodernisaation ja niille keskeisten elementtien kautta.

5.1 Euroopan unionin tapa ymmärtää luonto ja ekologinen kriisi

Swyngedouw (2011) katsoo, että luonnon käsite on merkitysten matriisi, jota pitävät kasassa metonyymiset käsitelistat. Näin ollen strategioista voidaan pyrkiä erittelemään näitä käsitteitä, jotka muodostavat luonnon kokonaisuuden. Samalla voidaan saada selville, minkälainen luontoa koskeva merkitysjärjestelmä on. Strategioissa ei tietenkään

ole pyritty luonnon käsitteellistämiseen sellaisenaan, mutta sanan käytön yhteyksistä voidaan silti johtaa päätelmiä siitä, kuinka luonto käsitetään strategioissa. Ymmärrys ekologisesta kriisistä on sen sijaan tarkasteltavissa tietynlaisten strategioista välittyvien narratiivien kautta.

Luonnon olemus

Strategioissa luontoon viitataan miltei yksinomaan kahden seikan kautta. Asiayhteys on joko ihmisen vaikutus luontoon tai se, mitä luonto tarjoaa ihmiskunnalle. Näin luonto on joko inhimillisen toiminnan objekti tai resurssi sanan laajassa merkityksessä. Luonto on ihmisen toimijuuden staattinen objekti joko ihmisen tuhotessa sitä tai silloin, kun ihminen suojelee tai palauttaa sitä. Tähän objektiin liitettävät käsitelistat koostuvat strategioissa kasvillisuudesta, eläimistä ja tietynlaisista lokaatioista. Nämä lokaatiot eivät välttämättä edusta ”villää luontoa”, vaan myös esimerkiksi puutarhoja (BDS: 1). Näin luonto käsitetään ei-inhimillistä elämää edustavaksi objektiksi tai paikaksi, jossa tämä ei-inhimillinen elämä esiintyy.

Näin strategioista voidaan paikoin havaita hybridiluonnot integroiva luontokäsitys, jossa luonnollinen ja yhteiskunnallinen nivoutuvat yhteen ja muodostavat jonkinlaisen elämän verkoston. Esimerkiksi ihmisen istuttama puu edustaa yhä laajempaa luontoa, vaikka sen laji, sijainti ja tarkoitus ovat tarkasti yhteiskunnallisen käytännön määrittämiä. Toisaalla strategiat ovat kuitenkin tiukan dualistisia luontokäsityksessään. Biodiversiteettistrategiassa vieraslajien nähdään ”hävittävän luontoa nopeasti” (BDS: 2). Tämän lauseen takana on oletus luonnosta, joka on nimenomaan ihmisen toimijuuden toiseus. Vieraslajien ilmeneminen uudella alueella on ihmisen toiminnan seurausta, joten niiden sijainti tällä alueella ei strategiassa määritelmällisesti ole ”luontoa”. Biodiversiteettistrategiassa myös todetaan luonnon kutistuvan, sillä ”kolme neljäsosaa maailman pinnasta on ihmisen muokkaamaa” (BDS: 2). Näin strategiassa nojaututaan jälleen käsitykseen, jossa luonto on nimenomaan jotain ihmisestä vapaata. Tämä sama paljastuu myös siitä, että strategiassa ”ilmasto” ei ole luontoa (BDS: 2). Tiukan dualistisista lähtökohdista tämä on ymmärrettävää: jos ilmastonmuutos on ihmisen toiminnan seurausta, ilmasto lakkaa olemasta osa luontoa.

Toisessa asiayhteydessä luonto ymmärretään sen kautta, mitä se tarjoaa ihmis- ja yhteiskunnalle. Tämä luonnon resurssiolemus on keskeisin tapa käsittää luontoa

strategioissa. Esimerkiksi luonnonsuojelu kääntyy merkitysjärjestelmässä ”investoinneiksi luonnolliseen pääomaan” (BDS: 1). Läpi dokumenttien argumentaation rakenne on huomattavan usein samanlainen: ”X on tärkeä (esimerkiksi) organismien elinoloja ajatellen. Se on myös taloudellisesti elintärkeä: se tuottaa A määrän bruttokansantuotteesta, B määrän työpaikkoja, C määrän euroja. Näin ollen X on arvokas asia, jota tulee suojella ja edistää”. Luonnon resurssiolemusta kuvastaa myös sen merkitseminen kokoelmaksi paikkoja ja objekteja, jotka imevät itseensä hiiltä. Hiilen sitominen on kasvillisuuden ja erinäisten paikkojen kuten soiden ja kosteikkojen välineellinen tehtävä, joka tekee niistä suojelun arvoisia.

Ajoittain luontoon liitetään myös persoonaton toimijuus sen resurssiolemuksen kautta. Luonto voi esimerkiksi olla liittolainen taistelussa ilmastoa vastaan (BDS: 2), sillä kasvillisuus sitoo itseensä hiiltä. Tässä luonto aktiivisesti tekee jotain sen sijaan, että se olisi vain passiivinen ihmisen toiminnan objekti.

Pelloilta pöytään -strategiassa todetaan, että terveen planeetan ja terveiden yhteiskuntien välillä on rikkomaton linkki (PPS: 2). Myös biodiversiteettistrategiassa yhdytään tähän teemaan toteamalla, että laadukkaan ihmiselämän jatkuminen edellyttää biodiversiteetin suojelua ja edistämistä (BDS: 22). Tällä tapaa EVKO erkaneekin selkeästi ekomodernismista, joka korostaa ihmisestä ja yhteiskunnasta itsestään kumpuavaa elinvoimaisuutta. Strategioissa tiedostetaan yhteiskuntajärjestelmän riippuvuus luonnollisesta maailmasta. Todetessaan, että ekologian tila määrittää yhteiskuntien tilan, EVKO hylkää vision ihmisestä itsensä resurssina ja katsoo, että yhteiskunta on aina riippuvainen luonnosta. Tämän tyyppinen näkemys sopii ekomodernisaatioon mutta myös radikaaliin vihreään ajatteluun kuten ekologismiin.

Universaali ihminen ja piilotettu yhteiskunta

”Me, ihmiset, olemme jo muuttaneet maapallon ilmastoa ja heikentäneet sen ekosysteemejä.” (EIS: 2)

Tämä narratiivi paljastaa EU:n tapa ymmärtää ekologista kriisiä. Yllä Euroopan ilmastopöytäkirja universalisoi ekologiseen kriisiin johtaneen ihmisen toimijuuden ja samalla vastuun. Syy ei ole niissä tavoissa, joilla tietty osa maailman väestöstä on järjestänyt sosioekonomisen maailmamme, vaan ”ihmisissä”. Tässä voidaan nähdä

narratiivin subjektiivisuus: toisin kuin EU, monet ihmiset ja ihmisryhmät eivät tunnista itseään kyseisestä narratiivista. Ekologisen kriisin syiden aihepiirissä strategioissa pysytään yleisluontoisessa kuvailussa ja kun subjektina ei ole 'ihminen', on subjekti piilotettu verbin passiivimuotoa käyttämällä:

"Metsiä ja valtameriä saastutetaan ja tuhotaan" (EVKO: 2)

"Miltei kolmea neljäsosaa maapallon pinnasta on muokattu" (BDS: 2)

Tässä luodaan tietynlaista narratiivia siitä, mikä on johtanut ekologiseen kriisiin. Narratiivin kohdatessaan Bonneuil (2015: 19) kuitenkin kysyy, kuka oikeastaan on tämä 'anthropos' antroposeenissa? Narratiivissa ihmiset ovat erottelematon kausaalinen voima, joka muuttaa ja aika ajoin tuhoaa luonnollista maailmaa. Olennainen jatkokysymys on, minkälaista tämä luonnollista maailmaa tuhoava "ihmiskunnan" toimijuus oikeastaan on? Strategioissa toimijuuden yleisluontoinen kuvailu rinnastuu silkkään ihmisen olemassaoloon. Tarkempi tarkastelu voisi kuitenkin paljastaa jotain esimerkiksi niistä tavoista, joilla yhteiskunnissa järjestetään tuotantoa ja kulutusta.

Ihmiskuntanarratiivin kautta EU universalisoi omaa vastuutaan ja syyllisyydentuntoaan. Toisaalta puhuttaessa talouden uudelleen käynnistämisestä koronaviruspandemian jälkeen, todetaan, ettei Eurooppa voi palata samoihin vanhoihin paheisiin (BDS: 1). Tämä on yksittäinen ja ainoa kerta, jolloin ekologisen kriisin taustalle osoitetaan jotain muuta kuin universaalinen ihmiskunnan olemassaolo. Toisaalta "Euroopan" nimeäminen toimijaksi ei myöskään valaise ekologiseen kriisiin johtaneita yhteiskunnallisia rakenteita. Myöhemmin samassa strategiassa ekologista kriisiä jälleen universalisoidaan "ihmisen toiminnan tulokseksi" (BDS: 2).

Sama yhteiskunnallisten rakenteiden piilottaminen näkyy siinä, että ilmastonmuutos näyttäytyy strategioissa lähinnä ulkoisena uhkana. Ilmaisuihin "taistella ilmastonmuutosta vastaan" (EIS: 3) kehystää ilmastonmuutoksen järjestelmän ulkoiseksi viholliseksi. Tosiasiassa kyseessä on taistelun sijaan pikemminkin imperatiivi muuttaa, vähentää ja lopettaa tiettyjä, ilmastonmuutosta ruokkivia yhteiskunnallisia toimintoja. Esimerkiksi tällä tapaa ilmastonmuutoksesta voitaisiin puhua integroiden se osaksi yhteiskunnallista käytäntöä, mutta samalla tätä käytäntöä jouduttaisiin valaisemaan.

Ilmastonmuutos ulkoistetaan myös biodiversiteettistrategiassa toteamalla, että ”luonto on tärkeä liittolainen taistelussa ilmastonmuutosta vastaan” (BDS: 2), ja EVKO:ssa katsomalla, että ”metsäekosysteemit ovat kasvavan paineen alla ilmastonmuutoksen johdosta” (EVKO: 13). Tässä ilmastonmuutos näyttäytyy jälleen ulkoisena tekijänä, joka on ilmaantunut uhkaamaan luontoa ja ihmiskuntaa. Ilmastonmuutoksen esittäminen ulkoisena uhkana on ymmärrettävää, sillä jos se integroitaisiin diskurssissa yhteiskunnalliseen järjestelmään, saisivat ne synkemmän sävyn. Luonnosta tulisi tärkeä liittolainen taistelussa tietynlaista yhteiskunnallista järjestelmää vastaan, ja yhteiskunta kasvattaisi metsäekosysteemeihin kohdistuvaa painetta. Näin ilmastonmuutos on pakko esittää ulkopuolisena uhkana.

Antroposentrismi

”Muutoksen tulee laittaa ihmiset etusijalle, ja olla oikeudenmukainen ja inklusiivinen.” (EVKO: 2)

Tässä nähdään EU:n kanta kysymykseen siitä, valitaanko ristiriitatilanteissa ympäristö vai talous. Toisin sanoen EVKO:ssa luonto säilytetään ja suojellaan vain siihen pisteeseen asti, kunnes tämä toiminta alkaa aiheuttaa haittaa yhteiskunnalliselle käytännölle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on näin avoimen antroposentrinen, mikä on toki odotettavissa poliittiselta, laajaa hyväksyntää hakevalta dokumentilta, joka pyrkii vetoamaan ihmisiin. Hegemoniaa rakentava asiakirja ei nykyisessä poliittisessä ilmastossa voisikaan julistaa ekosentrisyyttä toteamalla, että ekologisuus menisi tulevaisuudessa talouskasvun edelle. Antroposentrisyys näkyy myös biodiversiteettistrategiassa:

” [Globaali tavoite on] niin vähän ihmisestä johtuvia sukupuuttoja kuin mahdollista” (BDS: 3)

Ihmiskeskeisyydestä kumpuavat lauseet paljastavat myös hienoisen ristiriidan suhteessa ekomodernisaation merkitysjärjestelmään. Ekomodernisaatio ei hyväksy ristiriitaa modernisaation ja ekologisuuden välillä, ja näin ekomodernisaation lähtökohdista tätä lausetta ei tarvitsisi sanoa. Paradigmassa ympäristö ja talous hyötyvät toisistaan, eikä niiden välillä ole ristiriitaa. Näin ollen ei ole puolta, jonka tarpeita tulisi painottaa toista

enemmän. Tämä ristiriita toistuu EVKO:ssa, jossa valintojen taloudellisten, ympäristöllisten ja sosiaalisten päämäärien välillä katsotaan edellyttävän huolellista harkintaa. (EVKO: 4).

EU:n identiteetti

Yksi kiinnostava huomio on, kuinka EU näkee itsensä suhteessa luontoon ja ekologiseen kriisiin; kuinka EU:n oma identiteetti rakentuu strategioiden diskurssissa. Strategioissa EU asetetaan globaaliksi johtajaksi, joka voi ohjata planetaarista muutosta näyttämällä esimerkkiä (EVKO: 20). Tässä nähdään Wunderlich (2020) osoittama normatiivisuus osana unionin käsitystä itsestään. Normit, joita EU katsoo noudattavansa, ovat sen itsensä luomia. EU näkee itsensä muun muassa ekologisen sääntelyn mallina ja asiantuntijana, ja kehottaa kumppaneitaan suunnittelemaan ”yhtä kunnianhimoista sääntelyä” (EVKO: 21).

Vaikka biodiversiteettistrategiassa on esillä EU:n vastuunkanto suhteessa ekologiseen kriisiin, EU katsoo, että nykypäivänä se on maailman näyttämöllä johtava ekologian puolestapuhuja. Tällä tapaa strategioissa on läsnä niin sanottu refleksiivinen moderni, joka myöntää omat erheensä ja pyrkii muokkaamaan modernin projektia niiden mukaisesti. Refleksiivisen modernin narratiivissa entisajan tietämättömyys teollisen yhteiskunnan ympäristövaikutuksista on vaihtunut tieteen ja tiedon valottamaan ymmärrykseen (Bonneuil 2015: 21). ’Moderni’ määrittyy strategioissa uudelleen nimenomaan ekologisuudeksi, kestävyudeksi, ilmastoneutraaliudeksi, kiertotaloudeksi ja resurssitehokkuudeksi (EVKO: 2, 4, 7).

Muutoksen merkitykset

Muutoksen merkitysten tarkastelu valaisee sitä, minkä EU näkee tarpeelliseksi muuttaa. Toisin sanoen sen kautta voidaan ymmärtää, mikä EU:n näkemyksessä on johtanut ekologiseen kriisiin, ja mitä sen ratkaiseminen edellyttää. Ilmastopimuksessa katsotaan, että ”meidän on korjattava tapa, jolla olemme tekemisissä luonnon kanssa” (EIS: 1). Tämä lause sellaisenaan voi kummuta ekologistien ja yleisesti vihreän ajattelun merkitysjärjestelmästä, ja kuvastaa halua tehdä sovittelu luonnon kanssa. Näin ollen se konnotoi järjestelmällistä, radikaalia muutosta. Lausetta edeltää kuitenkin ”meidän on nopeutettava”. Toisin sanoen se muutos, josta ilmastopimuksessa puhutaan, on lähinnä temporaalinen. Muutos ei kohdistu niihin tapoihin, joilla ekologista kriisiä pyritään

ratkaisemaan, vaan niiden käyttöönnoton nopeuteen. Tätä taustaa vasten strategian kuvaama muutos on vaikeaa nähdä ”transformatiivisena”: se rakentuu samoista työkaluista kuin aikaisemminkin, eikä halu korjata luontosuhdetta näin kumpua ekologismmin lähtökohdista.

Biodiversiteettistrategiassa muutos kohdistuu sen sijaan skaalaan. Tarpeellisen sääntelyn todetaan olevan olemassa, mutta muun muassa toimeenpanon ja sääntelyn valvonnan katsotaan olleen riittämätöntä (BDS: 3). Biodiversiteettistrategiakaan ei tällä tapaa väitä tarjoavansa ratkaisuja, jotka olisivat laadullisesti uusia tai innovatiivisia. Kyse on pikemminkin konsensuksen jo saavuttaneiden politiikkatoimien implementoinnista. On kuitenkin huomioitava, että strategian povaama määrällinen muutos voi määrästä riippuen muuttua lopulta myös laadulliseksi. Jos esimerkiksi suojeltujen alueiden määrä kasvaa eksponentiaalisesti, voidaan syntyneen muutoksen katsoa lukeutuvan laadulliseksi.

Biodiversiteettistrategian alaotsikko, ”luonnon tuominen takaisin elämiimme” on ilmaisu, johon tulee pureutua: mitä sillä tarkoitetaan? Strategian perusteella ilmaisu tarkoittaa etupäässä luonnon määrällistä lisäämistä. Esimerkiksi puita tullaan istuttamaan, suojeltuja alueita lisäämään ja vihreitä ympäristöjä rakentamaan. Strategiasta käy kuitenkin ilmi, että se luonto, joka ”tulee takaisin” on sijainniltaan ja määrältään tarkasti päätettyjen raja-arvojen määrittämää. Luonto palaa takaisin siinä määrin, siinä muodossa ja sinne, missä sille on määritettävissä instrumentaalinen tehtävä. Näin tämä ”uusi luonto” monin tavoin pitkälle yhteiskunnallistettua edustaessaankin ei-inhimillistä elämää.

”Luonnon tuominen takaisin elämiimme” osoittaa erään muutoksen suhteessa ekomodernisaatioon. Siinä ensinnäkin todetaan, että luonnon ja yhteiskunnan välille on syntynyt railo, joka pitää paikata. Samaan aikaan keskeinen osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa on kuitenkin saavuttaa irtikytkentä, joka määritelmällisesti kasvattaa tätä railoa purkamalla yhteiskunnan ja luonnon välisiä vaikutussuhteita. Irtikytkentä tähtää tilanteeseen, jossa luonnollisen maailman näkökulmasta ihmistä ei vaikutuksena suhteen ole olemassa. Irtikytkennän käsite on suhteellisen tuore lisäys EU:n ympäristöparadigman kaanoniin, joten sen voikin odottaa synnyttävän ajoittaisia ristiriitaisuuksia, kunnes se vakiintuu.

5.2 Taloudellisen järkeilyn dominanssi ja markkinatalous ratkaisuna

Kuten esimerkiksi Spaargaaren (2000) toteaa, ekomodernisaatiolle ominaista on painottaa 'taloudellisen' merkitystä ympäristökysymyksissä ja nähdä erinäiset kysymykset luonteeltaan ensisijaisesti taloudellisina. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta käy ilmi, että Euroopan unionin ja luonnon välinen suhde rakentuu ennen kaikkea taloudellisen rationaliteetin kautta, jolloin strategioissa korostuvat oletetut synergiat luonnon ja talouskasvun, työllisyyden ja bruttokansantuotteen välillä. Taloudelliset argumentit muodostavat useimmissa asiayhteyksissä pohjan sille, miksi annettu ympäristötoimi tulisi toteuttaa tai miksi tarkka sääntely on tarpeellista. 'Talous' alakategorioineen on se diskursiivinen järjestys, johon strategioiden diskurssit useimmissa tapauksissa kuuluvat. Näin voidaan katsoa, että EU identifioituu ensisijaisesti taloudelliseksi organisaatioksi: talousdiskurssi on sille luonteva tapa järjestää maailman merkityksiä.

Taloudellinen esiintyy kahdella tavalla: ensinnäkin, annettu ympäristötoimi voi estää luonnollisen tai inhimillisen varallisuuden tuhoutumista. Toiseksi tämä toimi voi ruokkia uutta innovaatiota, joka puolestaan toimii varallisuutta lisäävänä tekijänä. Näin ympäristötoimista tulee kustannustehokkaita. Taloudelliseen rationaliteettiin vetoava argumentointi on klassinen tapa depolitisoida annettua yhteiskunnallista kysymystä ja luoda aihepiirin ympärille hegemoniaa. Tämä on EU:n ympäristödiskurssille ominaista, ja esimerkiksi Remling (2018) on analysoinut EU:n ilmastovarautumisdiskursseja tullen samaan päätelmään.

Strategioita läpileikkaava taloudellinen rationaliteetti on ekomodernisaation lähtökohdista oletettavaa, sillä siinä ekologisuus käsitetään ikään kuin pääoman ja työn ohella yhdeksi kolmesta tuotannontekijästä (Foster 2012). Ekomodernisaatiossa luonto on tuotannolle ja muille yhteiskunnallisille tarkoituksiperille alisteinen järjestelmä, joten siitä puhutaan ja sen suojeleminen tapahtuu sen mukaisesti.

Ekologian ekonomisaatio on strategioissa selkeästi havaittavissa. Jotta luonnon elinvoiman heikkeneminen saadaan kuriin, on "luonnolle" määritettävä tarkat rajat. Tietyn osan maankamaran pinta-alasta ja vesistöistä on oltava luontoa. Myös muokatuissa ympäristöissä kuten maataloilla ja kaupunkiympäristöissä tulee olla olemassa tietty osa "luontoa", eli EU:n merkitysjärjestelmässä tietty määrä muita kuin satokasveja. Kuten

Spaargaaren (2000: 50) kirjoittaa, tämä on ekomodernisaation tarpeellinen seuraus: kestävyys tulee väistämättä tarkoittamaan tarkkaa resurssivarantojen sääntelyä. Koska luonto on resurssi myös siinä mielessä, että se sitoo itseensä hiilidioksidia, tulee maapallolle tarvitun kasvillisuuden määrästä laskennallinen toimenpide.

Luonnon arvo syntyy strategioissa ainakin osittain sen mitattavuuden kautta, sillä sen mitattavuus on päätöksenteon edellytys (BDS: 18). Luontoa koskevan päätöksenteon yhdeksi edellytykseksi asetetaan sen numeerinen esittäminen esimerkiksi raha-arvona. Kun raha-arvo on selvillä, voivat julkisten ja yksityisten organisaatioiden päättävät elimet muodostaa järkeviä päätöksiä koskien luonnollista maailmaa. Oletettavasti päätöksenteko vaikeutuu, mikäli kysymystä ei voida esittää numeerisena. Raha-arvo viittaa jokaisessa tapauksessa inhimilliseen käsitykseen arvosta, ja vain yhdenlaiseen sellaiseen. Strategioiden ekologian ekonomisatiossa raha on universaali arvon mitta, joka syrjäyttää kaikki muut arvot. Luonto resurssina-ajattelulle tämä on toki luontevaa, sillä resurssin kuuluukin olla laskettavissa.

Luonnonsuojelua markkinoidaan useissa yhteyksissä liike-elämän hyödyn kannalta. Yritysmaailman katsotaan olevan riippuvainen biodiversiteetistä ”tärkeänä tuotantotekijänä” (BDS: 1). Puolet maailman bruttokansantuotteesta katsotaan olevan jäljitettävissä luonnolliseen maailmaan ja sen ”tarjoamiin palveluihin”. Myös tärkeiden talouden sektorien todetaan olevan riippuvaisia luonnosta, joista nimetään rakennusala, maatalous ja ruoan- ja juomantuotanto (BDS: 1). Rannikkojen kosteikkojen suojelua taas perustellaan muun muassa niin, että vakuutusala voi säästää yli 50 miljardia vuosittain vähentämällä tulvimista (BDS: 2). Tässä luonto näyttäytyy nimenomaan resurssina, jonka arvo on irrottamattomissa sen tarjoamasta taloudellisesta hyödystä.

Taloudellisen järkeilyn dominanssia tukevat myös kilpailukyvyyn diskurssit. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ekologinen kriisi kehystetään useissa yhteyksissä ”ainutlaatuisiksi mahdollisuuksiksi”, jossa ”mahdollinen” viittaa eurooppalaiseen, vauraaseen ja hiilineutraaliin yhteiskuntaan, joka on kilpailukykyinen suhteessa muuhun maailmaan. Näin EU pyrkii olemaan ensimmäinen ja johtava toimija hiilineutraalisuudessa, jonka se näkee olevan sekä tarpeellinen että väistämätön kehityssuunta. Hiilineutraalisuuden motivaatioina toimivat siis sen väistämättömyys, että tulevaisuuden kilpailukyky.

Strategiat eivät problematisoi talouskasvua sellaisenaan, mutta implisiittisesti siihen liitetään potentiaalinen kestättömyyden ongelma. Tästä syystä talouskasvusta ei puhuta sellaisenaan, vaan sitä edeltävät sanat kuten ”kestävä”, ”uusi” tai ”inklusiivinen”. Yleisenä huomiona voidaan mainita, että ”talouskasvu” ei esiinny strategioissa kovinkaan usein, vaikka EVKO on sellaisenaan kasvustrategia. Talouskasvua on problematisoitu aktivistikentällä ja akatemiassa yhteensopimattomaksi ekologian kanssa, mikä on voinut johtaa siihen, että käsitteen käyttöä vältetään suoraan. Käytännössä talouskasvun idea ja sen koettu tarpeellisuus on kuitenkin läsnä läpi tekstin.

Sen lisäksi, että talous on yleisin yksittäinen ympäristötoimien oikeutus, strategioissa kapitalistinen markkinatalous kehystetään tarpeelliseksi ekologisen kriisin ratkaisijaksi. Vihreän kehityksen ohjelma on tarkoitus rahoittaa suuressa määrin mobilisoimalla yksityistä pääomaa (EVKO: 15). Ohjelman on tarkoitus luoda pitkän tähtäimen signaaleja, jotta yksityiset toimijat alkaisivat painottaa kestävyyttä sijoituksissaan. Näin ollen Euroopan tulevia vuosikymmeniä määrittävä ympäristöohjelma on pitkälti riippuvainen siitä, kokevatko yksityiset sijoittajat ”vihreyden” tuottavaksi. Ohjelma nojautuu oletukseen siitä, että markkinavoimat tuottavat oikeissa olosuhteissa parhaan lopputuloksen. Ekologisuuden ja kestävyuden kaavaillaan muodostuvan koko Euroopan kilpailuvaltioksi.

On hyödyllistä katsoa, missä taloudellisesta rationaliteetista ja talouden diskursiivisesta järjestyksestä poiketaan strategioissa. Biodiversiteettistrategia tarjoaa ajoittain tähän poikkeuksen. Biodiversiteettistrategiassa ekologisen kriisin ratkaisu nimetään moraaliseksi imperatiiviksi, joskin samassa lauseessa se nimetään myös taloudelliseksi imperatiiviksi (BDS: 2). Ekologinen kriisi kehystetään moraaliseksi dokumenteissa vain kerran, joten se ansainnee lähinnä sivuhuomion painoarvon. Biodiversiteettistrategiassa voidaan löytää myös luonnonsuojelun diskurssityyppejä, joskin lähinnä yhdestä kappaleesta. Moraalisen imperatiivin lisäksi kappaleessa esitetään huolta villin luonnon katoamisesta, paheksutaan vihreän maiseman vaihtumista betoniin ja yleisesti ottaen vastustetaan nykyisen kehityksen suuntaa (BDS: 2).

Ajoittain myös ihmisen fyysinen terveys ja mielenterveys ovat yksi järkeilyn muoto, fyysinen etenkin Pellolta pöytään -strategiassa. Tämä ei ole yllättävää, sillä strategia käsittelee ravinnontuotantoa. Ilmastostrategiassa vedotaan kerran tasa-arvoon ja solidaarisuuteen (EIS: 4), sillä ilmastonmuutos vaikuttaa eniten heikoimpiin. Suhteellisen

näin strategioissa vedotaan myös tieteelliseen rationaliteettiin, mutta tällöin ei kylläkään tarkemmin avata. Syyksi riittää tieteeseen ja tutkijoihin vetoaminen.

5.3 Teknologinen hybrisi ja teknologiausko

Modernille ja sen johdannaisaatteille on ominaista vahva usko teknologisen kehityksen jatkuvuuteen ja tämän luomiin mahdollisuuksiin (Wood 1997: 542). Teknologinen kehitys on välineellinen ja tarpeellinen suhteessa inhimillisen hyvinvoinnin kasvuun, ja tarjoaa oikeutuksen kasvun jatkuvuudelle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ei ole tässä poikkeus, ja teknologiauskon diskurssit ovat tunnistettavissa siitä:

”Uudet teknologiat ja disruptiivinen innovaatio ovat elintärkeitä, jotta EVKO:n tavoitteet voidaan saavuttaa.” (EVKO: 18)

Näin Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa eksplisiittisesti todetaan, että sen tavoitteet ovat joidenkin määrittelemättömien tulevaisuuden teknologioiden varassa. Strategiassa siis oletetaan, että ekologinen kriisi ei ole ratkaistavissa nyt, nykyistä yhteiskunnallista toimintaa tai sen instituutioita muuttamalla. Ilmastopimuksen imperatiivi tehdä sovittelu luonnon kanssa (EIS: 1) katsotaan nykytilassa, nykyisellä teknologialla mahdottomaksi. Tämä on sellaisenaan huomattavan suuri väite, jossa katsotaan, että yhteiskunnallinen muutoskyky ja -valmius ovat hyvin vähäisiä. Jotta nykyhetki ja haluttu tulevaisuus voidaan yhdistää, tulee niiden välille kuvitella uuden teknologian ja innovaation luoma silta. Historian valossa on kuitenkin vähintäänkin kyseenalaista olettaa, että yhteiskunnallinen kyky muutokseen olisi näin olematonta. Yhteiskunta on teknisten ratkaisujen lisäksi kykenevä poliittisiin ratkaisuihin. Näin ollen voidaan tehdä päätelmä, jossa teoreettinen poliittinen ratkaisu näyttäytyy EU:lle epätoivottavana. Ekologisen kriisin ratkaisuun tähtäävän poliittinen ratkaisu voisi tarkoittaa esimerkiksi irtautumista jatkuvan talouskasvun periaatteesta, jonka EU ei näe olevan varteen otettava vaihtoehto.

EVKO kuvastaa modernin ja sen seuraajien uskoa lineaariseen kehitykseen, jossa teknologia kehittyy innovaation kautta aina eteenpäin ja paremmaksi. Tämä oletettu voimavara tekee ekologisesta kriisistä väliaikaisen asiantilan, sillä lopulta teknologinen

kehitys ratkaisee sen. Usko teknologiaan ratkaisuna sisältää kaksi oletusta. Ensimmäkin tulee uskoa, että nykyisen ekologisen kriisin eri osa-alueisiin on ainakin teoreettisesti olemassa ne ratkaiseva uusi teknologia. Toiseksi on oltava niin, että ihmiset keksivät tämän teknologian tietyn aikarajan sisällä.

Teknologinen hybrisi on esillä myös silloin, kun tarkastellaan, mistä strategioissa vältetään puhumasta. Merkittävää on, että strategioissa luonnon rajat ovat esillä vain kerran (BDS: 1), jolloin niihin viitataan ”planetaarisina rajoina”. Tämän teeman miltei totaalinen poisjättäminen Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta on kertovaa, sillä planeetan asettamat rajat olisivat mille tahansa ympäristöstrategialle varsin ilmeinen teema. Vakaa usko teknologian kehitykseen kuitenkin mahdollistaa tilanteen, jossa yhteiskunnan ei tarvitse mukautua luonnolliseen maailmaan. Näin ollen rajoista puhuminen ei välttämättä ole olennaista. Historiallisesti ”luonnon rajoja” ovat korostaneet ekologistien tapaiset ympäristöradikaalit, sekä nykyisin degrowth-liikkeessä osallisina olevat tutkijat ja aktivistit. EU:n lähtökohdista on ymmärrettävää, että sen strategiat eivät ammenna sen aatteellisen vastustajien merkitysjärjestelmistä. Toki on selvää, että ”rajat” ovat implisiittisesti läsnä strategioissa; esimerkiksi irtikytkennän käsitteen olemassaolo viittaa näiden rajojen tiedostamiseen. Rajojen eksplisiittisyyden puute riittää kuitenkin muodostamaan päätelmän siitä, että niiden välttely on ollut tietoista.

Toinen syy, miksi luonnon rajoista vältetään puhumasta, voi liittyä siihen, mistä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on itse asiassa kyse. Ekologisen kriisin ratkaisun lisäksi se tähtää olemaan Euroopan tulevaisuuden kasvustrategia, joka pyrkii purkamaan luonnon rajojen ja talouskasvun välisen jännitteen. Tätä taustaa vasten ei ole järkevää tai tarkoituksenmukaista nostaa esille sellaisia käsitteitä, joita voidaan käyttää argumentoimaan strategiaa vastaan.

Sen kerran, kun luonnon asettamat rajat eksplisiittisesti mainitaan, on asiayhteytenä koronaviruspandemia. Tämä asiayhteys voi viestiä siitä, että luonnon rajat ovat huolen ja huomion kohteena nimenomaan territoriaalisina rajoina, eivätkä esimerkiksi luonnon kantokykyä kuvaavina. Koronaviruspandemia toi esiin hyvin todellisen ongelman luonnon käytettävissä olevasta fyysisestä tilasta, jota hävittäessään ja jossa toimiessaan ihminen altistaa itseään muun muassa zoonoositaudeille.

5.4 Luonnon managerismi ja teknisluontoinen hallinta

Modernin ja sen seuraajien määrittävistä tekijöistä yksi on usko luonnollisen maailman hallinnan mahdollisuuteen, ja nämä hallinnan diskurssit ovat tunnustettavissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa. Luonnollisen maailman ja myös yhteiskunnallisen käytännön hallinta ja managerismi on keskeisessä roolissa strategioiden povaamisissa ratkaisuisissa ja sen sanavalinnoissa. Esimerkiksi ekologisesta kriisistä puhutaan strategioissa ”ilmastoon ja ympäristöön liittyvinä haasteina” (EVKO: 2). Sanan ’haaste’ käyttäminen on kertovaa, sillä sana ei konnotoi perustavanlaatuisia ongelmia. Sen sijaan haaste on hallinnassa oleva väliaikainen asiantila ja ratkaistavissa teknisluontoisesti.

Strategioista voidaan havaita usko luonnon hallinnan mahdollisuuteen, jossa ekologinen kriisi on ratkaistavissa teknisluontoisesti ja jossa luonnollinen maailma on viime kädessä hallittavissa mittauksen, mallinnuksen, kvantifioinnin ja ennustamisen kautta. Esimerkiksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa yksi keino ympäristökriisien hallitsemiseksi on tarkasti mallintaa koko planeetta (EVKO: 18). Usein tämä hallinta manifestoituu nimenomaan luonnon ennallaan pitämisenä. Luonto näyttäytyy strategioissa staattisena objektina, jossa ainoa merkityksellinen muuttuja on ihminen. Strategioissa on implisiittinen oletus siitä, että ihmiset ymmärtävät, mitä luonnollinen maailma tekee, miksi ja millä edellytyksillä. Ymmärryksellä varustettu ihminen voi tehdä rationaalisia päätelmiä siitä, kuinka hän hyödyntää luonnollista maailmaa ja mitä siinä hän suojelee ja palauttaa. ”Suojelu ja palautus” on strategioissa toistuva sanapari, joista jälkimmäinen konnotoi jonkin aikaisemman ihmisen toiminnan pois pyyhkimistä, ja alkuperäisen luonnollisen asiantilan palauttamista sen alta. Staattisen luonnon hallinnassa työkaluja on tiede ja teknologia, jotka yhdessä tekevät materiaalisesta todellisuudesta ennustettavaa ja hallittavaa. Ekologisen kriisin ongelma voidaan ilmaista ensisijaisesti numeerisena eikä esimerkiksi moraalisenä ongelmana, jolloin siihen voidaan pureutua manageristisella otteella ja teknisillä ratkaisuilla. Usein osana ratkaisua on tieteen edistäminen ja uusien instituutioiden perustaminen (BDS: 18), joiden tehtävä on tuottaa tarkempaa tietoa muun muassa biodiversiteetin tilasta ja ilmastosta.

Toisenlaista hallintaa kuvaava ja strategioissa toistuva teema on luonnon resilienssi, jota halutaan lisätä. Luonto niin sanottuna vapaana persoonattomana toimijana on

osoittautunut liian herkäksi ylläpitääkseen itseään ja ihmiskuntaa ja tämän yhteiskunnallisia järjestelmiä kasvavien ja kasautuvien uhkien edessä. Näin ollen ihmiskunnan on kohdistettava omaa toimijuuttaan luontoon ja tehtävä siitä sietokykyisempi:

”EU:n on lisättävä metsiensä määrää, laatua ja resilienssiä... Resilientimmät metsät voivat tukea resilientimpää taloutta.” (BDS: 9)

”Vuoteen 2050 mennessä kaikkien maailman ekosysteemien tulisi olla palautuneita, resiliентtejä ja keuhollisesti suojeltuja.” (BDS: 19)

Ihmisen on tehtävä luonnosta ilmaston- ja ihmisenkestävä, jotta se – ja ihminen – voivat säilyä. Ihminen on ”ekologinen insinööri”, joka muokkaa maailman ekosysteemejä niiden ja ihmisen hyväksi. Tämä kytkeytyy ekomodernistiseen visioon hyvästä antroposeenista, jossa luonnollisen maailman vapaa muokkaaminen ihmisen toimesta on hyväksi ihmiselle ja planeetalle itselleen. Strategioissa toistuu ajatus luontopohjaisista ratkaisuista, joissa tällainen ekologinen insinööritaito on keskeisessä osassa. Huomattavaa on, että modernin tuoma luonnon ja yhteiskunnan ristiriita on tässä yhteydessä osaltaan ratkaistavissa muokkaamalla luontoa yhteiskunnalle sopivaksi, ei sovittamalla yhteiskunnan toimintaa luonnon määrittämiin rajoihin.

Dokumenteissa usein toistuva ilmasto- tai hiilineutraalisuuden tavoite keskittää ongelmaa nimenomaan hiilidioksidiin. Esittäessä ongelman tässä valossa ja pelkistäen sen hiilidioksidiin, sen korjaamiseksi vaaditaan vain teknisiä ratkaisuja. Yksi tällainen ratkaisu on EVKO:ssa toistuva hiilipäästöjen hinnoittelu ja päästökauppa, jolla samalla ylläpidetään markkinalogiikan hegemoniaa. Toinen teknisluontoinen ratkaisu on siirtää maa-alan kohdistuvaa painetta vesistöihin (EVKO: 14, PPS: 9). Tässä vaihtoehtona ei ole vähentää painetta itseään, vaan kohdistaa se sinne, missä se voidaan parhaiten ottaa vastaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi painopisteen siirtämistä karjasta kalaviljelyyn, sillä kalaviljelyn kasvihuonekaasupäästöt ovat huomattavasti karjaa vähäisemmät. Myös esimerkiksi tuulivoimaa pyritään siirtämään mantereelta merelle, jotta maa-alan kohdistuvaa painetta voidaan vähentää.

6. Yhteenveto ja tulokset

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa luontoon ja ekologiseen kriisiin liitettävä merkitysjärjestelmä rakentuu useista seikoista, mutta osa nousee ylitse muiden niiden läpileikkaavassa luonteessa ja mainintojen määrässä. Luonto ymmärretään inhimillisen toiminnan objektiksi ja resurssiksi, joka itsessään näyttäisi kuvastavan strategioissa ei-inhimillistä elämää ja fyysistä tilaa, jossa tämä ei-inhimillinen elämä voi olla olemassa ja kukoistaa. Tätä taustaa vasten ihmisen toimijuudella ei ole väliä: esimerkiksi kasveista muut kuin hyötykasvit ovat luontoa, vaikka ne olisivat ihmisen istuttamia tai jos ne kasvaisivat keskellä kaupunkia. Vaikka kaupunki ei ole luontoa, siellä voi olla sitä.

Toisaalla ihmisen toimijuus kuitenkin riittää tekemään asiasta ei-luonnollisen. Esimerkiksi ilmasto on lakannut olemasta luonnollinen asia, sillä ihmisen vaikutus siihen on kasvanut niin merkittäväksi. Myös vieraslajien katsotaan olevan jotain muuta kuin osa luontoa. Tästä voidaan päätellä, että ihmisen toimijuuden sekoittuminen luonnolliseen maailmaan ei tee siitä luonnotonta, kunhan tämä asia on merkityksenantajan näkökulmasta positiivinen. Kasvillisuus kaupungeissa voi olla miellyttävää, jolloin se lasketaan strategioissa osaksi luontoa. Muuttuva ilmasto on pelottava ja epävarmuutta kylvävä kriisi, joten ilmasto ei lukeudu osaksi luontoa EU:n strategioissa. Strategioiden tuottajat näyttäisivät siis liittävätkin luontokäsitteeseen lähinnä positiivisia ominaisuuksia, sekä luonnon haurautta korostavia ominaisuuksia. Näin EU:n luontokäsityksen voidaan katsoa olevan valikoivan dualistinen: riippuen kontekstista, yhteiskunnallinen ja luonnollinen ovat joko tiukasti tai löyhästi eroteltuja. Tietyissä tilanteissa ihmisen toiminta riittää tekemään asiasta ei-luonnollisen, toisissa ei.

Sen lisäksi, että luonto edustaa elämää, sen olennaisin ominaisuus on olla resurssi sanan monissa merkityksissä. Luonto on tuotannon resurssi, ravinnon ja veden lähde, inhimillisen terveyden edistäjä, hiilikaivo, ilmaston säätelijä ja ilmastoliittolainen, tuotannontekijä ja osa pääoman kokonaisuutta. Luonto on pääomaa sanan laajassa merkityksessä, eli se on jotain, joka tarjoaa ihmiselle hyödyllisiä asioita. Strategioissa luonnon resurssiominaisuus ja sen välineellisyys pitää käsitettä kasassa, eli ilman resurssinomaisuutta luonnosta olisi vaikeaa edes puhua.

Ekologinen kriisi sen sijaan näyttäytyy strategioissa epäpoliittisena ilmiönä, joka on ikään kuin ihmisluonnon jatke. Sen taustalla ei ole mikään tietynlainen

yhteiskunnallinen paradigma, vaan differentioimaton ihminen. Bonneuil (2015) nimeää tämän ”naturalistiseksi narratiiviksi”, jossa ekologinen kriisi on seurausta ihmisen kehittymisestä metsästäjäkeräilijöistä globaaliksi voimaksi. Ihmiskunnan kehitys on näin ollen suoraan verrannollista luonnollisen maailman tuhoamisen kanssa. Narratiivi asettaa ihmisen ristiriitaan luonnollisen maailman kanssa, sen sijaan että ristiriitaa tunnistettaisiin tietynlaisen yhteiskuntajärjestelmän ja luonnon välille.

Euroopan unionin suhde luontoon rakentuu ennen kaikkea luonnon taloudellisen välineellisyyden kautta. Taloudellinen järkeily säätelee sitä, miten luontoa kohtaan tulisi toimia – mitä on säilytettävä, suojeltava, lisättävä ja miksi. Tämä suhteutuu hyvin edellä erittelemääni luonnon merkitysjärjestelmään, jossa resurssinomaisuus on keskeisin luontoon liitettävä merkitys. Strategiat ylläpitävät ja uudelleenluovat talouden hegemoniaa, jossa taloudesta on viime vuosikymmeninä tullut itseisarvo. Tätä itseisarvoa palvelevat niin ihmiset kuin luonnollinen maailma.

Toinen keskeinen EU:n luontosuhdetta rakentava tekijä on yleinen luonnollisen maailman managerismi, jota kuvailee halu ja usko luonnon teknisluontoiseen hallintaan. Tämä hallinta toteutuu antroposentrisistä – useimmiten taloudellisista – lähtökohdista, mutta sen katsotaan hyödyttävän myös luontoa itseään. Syy tälle on se, ettei luonto ole antroposeenissa tarkoituksenmukainen: se on liian herkkä kestämään ihmisen kasvavaa vaikutusta. Näin ollen ihmisen tulee kykyjensä mukaan hallita ja ”luoda luontoa” uudelleen, jotta se kykenisi jatkossakin ylläpitämään yhteiskuntaa ja itseään.

Tämän edellytys on teknologinen kehitys ja innovaatio. Ainoa keino yhdistää ekologisen ja kasvuorientoituneen markkinatalouden tulevaisuudenkuva nykyhetken kanssa on katsoa ihmisen innovatiivisuuden synnyttävän uusia, tarkoitukseen sopivia teknologioita. Tämä kuvastaa paitsi modernia uskoa lineaariseen kehitykseen, mutta myös teknologista ja manageristista hybristä. Ongelman laadusta ja skaalasta riippumatta katsotaan, että se on ratkaistavissa ilman perustavanlaatuisia järjestelmämuutoksia joko uuden teknologian tai uudenlaisen sääntelyn kautta. Strategioiden teknologiausko sellaisenaan ei kerro mitään luontosuhteesta itsestään. Teknologiausko kuitenkin kuvastaa EU:n sitoumusta olemassa olevaan yhteiskuntajärjestelmään, riippumatta siitä, voidaanko siinä havaita luonnolliselle maailmalle tuhoisia elementtejä. Näin luonnollinen maailma on viime kädessä toissijainen prioriteetti. Sen suojeleminen ja säilyttäminen on täysin riippuvaista siitä, tarkoittaako tämä syviä yhteiskunnallisia muutoksia vai ei.

Strategioissa ilmenee näin modernin ajan luontoskeptisyys, jossa luonnon normatiivisuuden ei voida antaa rajoittaa ihmisen ja yhteiskunnan vapausasteita. Tämä näkyy luonnon rajojen diskursiivisessa välttelemisessä ja siinä, että ekologista kriisiä pyritään hillitsemään muokkaamalla luonnollista maailmaa ihmisenkestäväksi. Näin yhteiskunta määrittää luonnon vapausasteet, ei luonto yhteiskunnan.

Vaikka ”muutos” ja ”transformaatio” mainitaan pelkässä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa yhteensä 67 kertaa, on ohjelma yhä pitkälti sidoksissa ja ekomodernisaation merkitysjärjestelmään ja luontosuhteeseen. Näin ollen myös moderni suhde luontoon on yhä keskeistä. Tämä käy ilmi strategioissa olevasta luontoa ympäröivästä merkitysjärjestelmästä, jossa luonto on objekti, resurssi ja tuotannon tekijä. Strategioissa diskurssia ei ammenneta lähes ollenkaan ekomodernisaation ulkopuolelta, ja itse asiassa voidaan katsoa, että muita merkitysjärjestelmiä ajoittain tietoisesti vältellään. Strategioissa ei palata takaisin ekomodernisaatiota edeltäneen ajan vihreisiin aatteisiin, mutta siinä on esillä ekomodernismiin liitettäviä ajatuksia. Tämä johtuu lähinnä ekomodernisaation ja ekomodernismin päällekkäisyydestä. Lukuun ottamatta irtikytkennän käsitteen esiintymistä, strategioissa ei kuitenkaan tähdätä luonnosta karkaamiseen, vaan tavoitteena on luoda uudenlaisia, etupäässä taloudellisia yhteiskunta-luonto-suhteita. Pitäytyminen ekomodernisaatiossa pitää tekstin lähes ristiriidattomana, mutta ilmaisee myös, ettei kyseessä voi olla muutokseen, saati ”transformaatioon” tähtäävä kokoelma strategioita. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma voi näyttää muutokselta EU:n lähihistorian kontekstissa, jossa taloudelliset vaikeudet ovat vieneet ympäristöpolitiikalta tilaa. Ohjelmassa on tämän pro gradu -tutkielman tulkinnessa ja analyysissä kyse ekomodernisaation aikaisempaa laajemmasta käytännön soveltamisesta.

7. Pohdinta

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on kokoelma nimenomaan poliittisia dokumentteja, ja niitä tulee kohdella sellaisina. Jo ohjelman kääntämätön nimi, *European Green Deal*, kätkee taakseen poliittista strategisointia. Erinäiset aktivistit Euroopassa ja Yhdysvalloissa popularisoivat 2010-luvun aikana Green New Deal -ohjelmaa eli vihreää uusjakoa vastaamaan samanaikaisesti ekologiseen kriisiin ja kasvavaan eriarvoisuuteen. Nimetessään oman ympäristöohjelmansa tätä muistuttavalla tavalla EU:n komissio näyttäisi pyrkivän tynnyttämään aktivistikentän radikaaleja vaatimuksia. *European Green Deal* ei kuitenkaan enää sisällä ajatuksia roosevelttilaisesta uusjaosta, vaan *Deal* kääntyy sopimukseksi. Näin ohjelma pyrkii adoptoimaan aktivistikentän iskulauseet mutta kieltämään heidän vaatimustensa sisällön.

Ajatus muutoksesta on etenkin politiikan maailmassa hyvin häilyvää, ja käytännön tasolla tarkoittaa ihmisille hyvin eri asioita. Käsitteellä on kuitenkin ihmisten mielissä yleisesti positiivinen konnotaatio: kun joku lupaa muutosta, oletus on, että tämä on muutos parempaan. Näin ollen poliittiset dokumentit pyritään ymmärrettävästi verhoamaan muutokseen ja markkinoimaan niiden innovatiivisuutta. Muutoksen retoriikka ja muutoksen laadullisuus ovat kuitenkin hyvin eri asioita, ja tämä ero on selkeästi esillä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa. Ohjelman lupaama muutos on määrällistä, temporaalista ja teknisluontoista, mikä sellaisenaan ei tarkoita, etteikö se olisi kunnianhimoista. Mikä tahansa muutos edellyttää suuren luokan ponnisteluja ja työtä. Kuitenkin niille, jotka yhdistävät muutoksen käsitteen yhteiskuntajärjestelmän toiminnan logiikkojen muuttamiseen, EVKO tarjoaa hyvin vähän.

Euroopan unioni on päättänyt säilyttää modernin, kapitalistisen markkinatalouden, ja tämä määrittää sen vapauden matriisin, joka ohjaa sitä, mikä on yhteiskunnallisesti mahdollista. Ekologinen kriisi on ratkaistavissa vain siihen pisteeseen, missä tämä ratkaisu ei sotke yhteiskunnallisen järjestelmän perustavia toiminnan logiikoita. Toisin sanoen luonnon arvo on käänteisessä suhteessa siihen, kuinka paljon se rajoittaa modernia kehitystä ja kapitalistista markkinataloutta. Se on arvokasta ja ansainnut suojelua, mikäli se ei häiritse tai jos se hyödyttää yhteiskunnallista järjestelmää. Tässä on mielenkiintoista se, että tietyistä yhteiskuntajärjestelmästä on nykyisellään tullut jotain juuri sellaista, mitä vastaan moderni alun perin kapinoi. Siitä on tullut mahdollisen määrittäjä, uusi ”luonto”,

joka on kyseenalaistamaton ja riittää omaksi oikeutukseksi. Se on yhteiskunnallisen järjestelmän pohjakivi, jonka tulee olla ratkaisu myös sellaisiin ongelmiin, joita se aiheuttaa.

Luonnon käsittäminen ennen kaikkea resurssiksi ja sen arvokkuuden ollessa sidoksissa sen yhteiskunnalle tuottamaan hyötyyn, on olemassa vaara siinä, kuka tämän hyödyn määrittää. Vaikka tämä tutkielma on käsitellyt 'yhteiskuntaa' monoliittisena, ei tämä tosiasia pidä paikkaansa. Yhteiskunta sisältää ristiriitaisia päämääriä ja kilpailevia järjelyn muotoja. EU:n tapauksessa dominantteja päämääriä voivat talousrationaaliuden ohjaamat työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, mutta ne eivät ole väistämättä universaaleja jokaisessa kysymyksessä. Luonnollista maailmaa koskevassa päätöksenteossa on tilaa myös muille järjelyn muodoille.

Jossain määrin kysymykset siitä, tarjoavatko Euroopan unionin vihreät strategiat perustavanlaatuisia muutoksia, ovat toissijaisia. Muutos luontosuhteessa ei ole tarpeellista, mikäli nykyinen luontosuhde on ekologisen kriisin näkökulmasta toimiva. Mikäli siis ekomodernisaatio todellakin on tarkoituksenmukaisin ympäristöparadigma, ei sitä tulisikaan muuttaa. Näin ollen olennainen kysymys on, voiko ekomodernisaatioon tukeutuva ympäristöstrategia tehdä yhteiskunnallisesta järjestelmästä ekologisen? Vastaukset tähän vaihtelevat suuresti.

Taloudellisen järjelyn läpileikkaava ja dominantti luonne sekä ekologian ekonomisaatio ylläpitävät talouden hegemoniaa, jossa eri yhteiskunnalliset kysymykset tulevat tarkasteluun ennen kaikkea taloudellisina kysymyksinä. Asiat tulevat yhteiskunnalliseen tarkasteluun sen kautta, tuottavatko ne työpaikkoja, lisäävätkö ne talouskasvua, vaikuttavatko ne velkaantumiseen. Mikäli jonkin asian koetaan olevan ristiriidassa hyvän taloudenpidon kanssa, tulee siitä yhteiskunnallisesti mahdotonta. Ekologian ekonomisaatiossa ekologisista kysymyksistä tulee yhtä lailla taloudellisia. Kun "luonnon arvo" aletaan esittämään taloudellisena ja numeerisena, voi tämä prosessi intuitionvastaisesti johtaa lisääntyvään luonnonsuojeluun. Luonto lakkaa olemasta ulkoisvaikutus, ja näin on mahdollista, että ekonomisaatiosta muodostuu ekologian kilpi. Tässä tilanteessa organisaatioita, yksilöitä ja politiikkatoimia arvioitaisiin yhä taloudellisen linssin läpi, johon on onnistuttu integroimaan ekologisuus. Tietyllä tapaa tässä toteutuisi vihreän ajattelun toive luonnollisen maailman huomioon ottamisesta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, mutta hyvin eri lähtökohdista.

Olellaiseksi kysymykseksi muodostuukin se, voidaanko ekologia todella integroida osaksi taloudellista rationaliteettia. Tämä kysymys kulminoituu jatkuvan kehityksen ja talouskasvun problematiikkaan, josta ei ole olemassa tieteellistä konsensusta. Irtikytkenän käsitteen ilmaantuminen osaksi poliittista ja akateemista diskurssia kertoo, että ainakaan materiaalisen loputtoman talouskasvun ei katsota olevan mahdollista. EU:n ja YK:n tapaiset vaikutusvaltaiset ja ylikansalliset organisaatiot ovat täysin sitoutuneita irtikytkenän visioon, jota ilman ajatukset ”kestävästä kehityksestä” ja jatkuvasta talouskasvusta eivät toimi. Tähän mennessä ei kuitenkaan näytä siltä, että EU:n tavoite kytkeä talouskasvu irti päästöistä ja resurssien käytöstä on fyysisesti mahdollista (Ward et al. 2016; Kallis 2017; Vaden et al. 2019).

Vaikka Euroopan ilmastopimuksessa toisin mainitaan, Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyy implisiittinen ajatus siitä, että luonnon ja yhteiskunnan välisessä suhteessa ei ole perustavanlaatuaista ongelmaa. Ongelma on pinnallinen ja liittyy rationaalisen päätöksenteon puutteeseen ja osittain siihen, että resurssien eli luonnon hyödyntämisen kannustinjärjestelmä kaipaa muutosta. Näin ollen esimerkiksi hiilimarkkinat tähtäävät sellaiseen tuotannon toimintaympäristön muutokseen, jossa saastuttavasta toiminnasta tulee vähemmän kannattavaa. Ekologinen kriisi on ratkaistavissa resurssien rationaalisemmalla hyödyntämisellä, eikä yhteiskunnallisten suhteiden muuttaminen ole tarpeellista.

Tutkielma olisi ollut mahdollista toteuttaa myös hyödyntäen vertailevaa menetelmää, jossa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa verrataan vanhempiin unionin ympäristödokumentteihin. Toteuttamassani kehityksessä vertailukohde ei ole empiirinen vaan puhtaasti teoreettinen. Empiriaalähtöinen vertailu voisi mahdollistaa muun muassa paremmat lähtökohdat analysoida tekstiä itseään ja muutoksia sen eri elementeissä.

Yksi mahdollinen jatkotutkimus voisi käsitellä kysymystä siitä, johtaako ekologian ekonomisaatio johtaa esimerkiksi lisääntyvään luonnonsuojeluun ja missä määrin. Onko luonnollisen maailman esittäminen taloudellisena kysymyksenä tarkoituksenmukaista sen säilymistä ajatellen? Kiinnostava kysymys on myös se, millä tapaa Euroopan unionin luontosuhde skaalautuu alemmas sen jäsenmaihin. Omaksutaanko unionin ympäristöparadigma sellaisenaan, ja mitä domestikaation työkaluja tässä prosessissa hyödynnetään?

Luontosuhde analyttisena työkaluna on jäänyt pitkälti hyödyntämättä organisaatiokohtaisessa empiirisessä tarkastelussa. Tämä voi liittyä niihin käsitteellisiin vaikeuksiin, joita luonnon ja luontosuhteen käsitteisiin liittyy. Jos tutkimuksen peruskäsitteet ovat niin problematisoituja kuin 'luonto', voi empiriaan eteneminen osoittautua vaikeaksi. Tässä tutkielmassa olen kuitenkin pyrkinyt tutkimaan Euroopan unionin luontosuhteen semioottista ja sen välillisesti materiaalista rakentumista. Katson, että luontosuhteen tutkiminen voi tarjota varsin hyödyllisen näkökulman tarkastella yhteiskunnallisekologisia ongelmia.

8. Lähteet

- Andersen, M. & I, Masa. (2000). Ecological modernization - origins, dilemmas, and future directions. *Journal of Environmental Policy and Planning* 2: 4, 337–345.
- Archer, K. (2010). Social construction of nature. *Teoksessa*: Warf, B. (toim.): *Encyclopedia of Geography*. Sage Publications, Thousand Oaks. 3398 s.
- Barnes, P. (2011). The role of the Commission of the European union: creating external coherence from internal diversity. *Teoksessa*: Wurzel, R. & J, Connelly (toim.): *The European union as a leader in international climate change politics*. Routledge, London. 320 s.
- Berlin, I. (1969). *Four Essays on Liberty*. Oxford University Press, Lontoo. 213 s.
- Blum, C. (2017). Nature and Modernity: Can One Philosophize about Nature Today? *Proceedings of the American Catholic Philosophical Association* 91, 51–62.
- Blühdorn, I. (2000). Ecological Modernization and Post-Ecologist Politics. *Teoksessa*: Spaargaaren, G., Mol, A., Buttell, F. (toim.): *Environment and Global Modernity*. Sage Publications, Lontoo. 258 s.
- Bohr, J. (2010). Ecological modernization. *Teoksessa*: Mulvaney, D. & Robbins, P. (toim.): *Green Politics: An A-Z guide*. Sage Publications, Thousand Oaks. 504 s.
- Bonneuil, C. (2015). The geological turn: narratives of the Anthropocene. *Teoksessa*: Hamilton, C., Bonneuil, C. & Gemenne, F. (toim.): *The Anthropocene and the global environmental crisis*. Routledge, New York. 188 s.
- Braun, B. (2009). Nature. *Teoksessa*: Castree, N., Demeritt, D. & D, Liverman. (toim.): *A Companion to Environmental Geography*. Blackwell Publishing, Hoboken. 588 s.
- Braun, M. (2014). *Europeanization of Environmental Policy in the New Europe: Beyond Conditionality*. Routledge, Milton Park. 181 s.
- Breakthrough Institute. (2014). An ecomodernist manifesto. Breakthrough Institute, Oakland.
- Burns, C., Eckersley, P. & P, Tobin. (2020). EU environmental policy in times of crises. *Journal of European Public Policy* 27: 1, 1-17.
- Castree, N. & B, Braun. (1998). The Construction of Nature and the Nature of Construction. *Teoksessa*: Castree, N. & B, Braun (toim.): *Remaking Reality: Nature at the Millennium*. Routledge, Oxfordshire. 312 s.
- Cheney, T. (2016). Historical Materialism and Alternative Food: Alienation, Division of Labour, and the Production of Consumption. *Socialist Studies* 11: 1, 105–126.
- Cronon, W. (1995). *Uncommon ground: rethinking human place in nature*. Norton, New York. 561 s.
- Davies, A. (2009). Environmentalism. *Teoksessa*: Kitchin, R. & N, Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*.
- Demeritt, D. What is the 'Social Construction of Nature'? A Typology and Sympathetic Critique. *Progress in Human Geography* 26: 6, 767-790.
- Dobson, A. (2000). *Green Political Thought*. Routledge, New York. 224 s.

- Dostalík, J. (2020). The natural environment in socialist modernity: three case studies of new urban areas in Czechoslovakia (1966-1991). *Planning Perspectives* 35, 895-907.
- Dudek, C. (2013). Transmitting Environmentalism? The Unintended Global Consequences of European Union Environmental Policies. *Global Environmental Politics* 13: 2, 109-127.
- Euroopan komissio. (2021). Biodiversity strategy for 2030 - concrete actions. <https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_fi>. Luettu 20.3.2021
- Euroopan komissio. (2021). European climate pact. <https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/pact_en>. Luettu 20.3.2021
- Euroopan komissio. (2021). Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. <https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi>. Luettu 20.3.2021
- Euroopan parlamentti. (2020). Parliament supports European Green Deal and pushes for even higher ambitions. <<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/2020109IPR69902/parliament-supports-european-green-deal-and-pushes-for-even-higher-ambitions>>. Luettu 19.3.2021
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity, Cambridge. 259 s.
- Foster, J. (2012). The Planetary Rift and the New Human Exemptionalism: A Political-Economic Critique of Ecological Modernization Theory. *Organization & Environment* 25: 3, 211–237.
- Fremaux, A. & J. Barry. (2019). The “Good Anthropocene” and Green Political Theory: Rethinking Environmentalism, Resisting Ecomodernism. *Teoksessa: Bierman, F. & E. Lövbrand (toim.): Anthropocene Encounters: New Directions in Green Political Thinking*. Cambridge University Press, Cambridge. 246 s.
- Fressoz, J. (2015). Losing the Earth knowingly: six environmental grammars around 1800. *Teoksessa: Hamilton, C., Bonneuil, C. & Gemenne, F. (toim.): The Anthropocene and the global environmental crisis*. Routledge, New York. 188 s.
- Haigh, N. (2016). *EU environmental policy: its journey to the center stage*. Routledge, Lontoo. 234 s.
- Hamilton, C. (2015). Human destiny in the Anthropocene. *Teoksessa: Hamilton, C., Bonneuil, C. & Gemenne, F. (toim.): The Anthropocene and the global environmental crisis*. Routledge, New York. 188 s.
- Haraway, D. (1991). *Simians, cyborgs and women: the reinvention of nature*. Free Association, Lontoo. 287 s.
- Hards, S. (2010). Ecologism. *Teoksessa: Mulvaney, D. & Robbins, P. (toim.): Green Politics: An A-Z guide*. Sage Publications, Thousand Oaks. 504 s.
- Hajer, M. (1995). *The Politics of Environmental Discourse: Ecological Modernization and the Policy Process*. Clarendon Press, Oxford. 344 s.
- Hornborg, A. (2015). The political ecology of the Technocene: uncovering ecologically unequal exchange in the world-system. *Teoksessa: Hamilton, C.,*

- Bonneuil, C. & Gemenne, F. (toim.): *The Anthropocene and the global environmental crisis*. Routledge, New York. 188 s.
- Humphrey, M. (2000). 'Nature' in deep ecology and social ecology: contesting the core. *Journal of Political Ideologies* 5: 2, 247–268.
- Isenhour, C. (2016). Unearthing human progress? Ecomodernism and contrasting definitions of technological progress in the Anthropocene. *Economic Anthropology* 3, 315–328.
- Jørgensen, M. & L, Phillips. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. Sage Publications, Lontoo. 229 s.
- Kallis, G. (2017). Radical dematerialization and degrowth. *Philosophical Transactions A* 375, 1–13.
- Kim, S. (2017). Max Weber. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <<https://plato.stanford.edu/entries/weber/>>. Luettu 8.11.2020
- Knill, C., Steinebach, Y. & X, Fernández. (2020). Hypocrisy as a crisis response? Assessing changes in talk, decisions, and actions of the European Commission in EU environmental policy. *Public Administration* 98, 363–377.
- Latour, B. (2015). Fifty shades of green. *Environmental Humanities* 7, 219-225.
- Latour, B. (2012). Love your monsters. The Breakthrough Institute. <<https://thebreakthrough.org/journal/issue-2/love-your-monsters>>. Luettu 2.2.2021
- Latour, B. (2004). *Politics of nature: how to bring the sciences into democracy*. Harvard University Press, Cambridge. 307 s.
- Latour, B. (1998). To modernize or to ecologize? That's the question. *Teoksessa*: Castree, N. & B, Braun (toim.): *Remaking Reality: Nature at the Millennium*. Routledge, Oxfordshire. 312 s.
- Latour, B. (1993). *We have never been modern*. Harvard University Press, Cambridge. 168 s.
- Levy, J. (2010). State of Nature. *Teoksessa*: Bevir, M. (toim.): *Encyclopedia of Political Theory*. Sage Publications, Lontoo.
- Lushhaba, L. (2009). *Development as Modernity, Modernity as Development*. Codesria, Dakar. 78 s.
- Massey, D. (1994). *Space, place and gender*. University of Minnesota Press, Minneapolis. 280 s.
- Merchant, C. (1990) *The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution*. Harper and Row, New York. 348 s.
- Mikati, M. (2020). For a Dialectics of Nature and Need: Unity, Separation, and Alienation. *Capitalism, Nature, Socialism* 31: 1, 34-51.
- Olwig, K. (2009). Nature. *Teoksessa*: Kitchin, R. & N, Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*.
- O'Riordan, T. (1976). *Environmentalism*. Pion, Lontoo. 373 s.
- Phelan, S. (1992). Intimate Distance: The Dislocation of Nature in Modernity. *The Western Political Quarterly* 45: 2, 385–402.
- Pianta, M. & M, Luchese. (2020). Rethinking the European Green Deal: An Industrial Policy for a Just Transition in Europe. *The Review of Radical Political Economics* 52: 4, 633-641.

- Pietikäinen, S. & A, Mäntynen. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino, Tampere. 176 s.
- Pinto, J. (2020). Environmentalism, ecologism and basic income. *Basic Income Studies* 15: 1, 1-12.
- Pollini, J. (2013). Bruno Latour and the Ontological Dissolution of Nature in the Social Sciences: A Critical Review. *Environmental Values* 22: 1, 25-42.
- Remling, E. (2018). Depoliticizing adaptation: a critical analysis of EU climate adaptation policy. *Environmental Politics* 27: 3, 477-497.
- Rinkevicius, L. (2000). The Ideology of Ecological Modernization in 'Double-Risk' Societies: a case study of Lithuanian environmental policy. *Teoksessa: Spaargaaren, G., Mol, A., Buttel, F. (toim.): Environment and Global Modernity*. Sage Publications, Lontoo. 258 s.
- Rose, G. (2016). *Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials*. Sage Publications, Lontoo. 432 s.
- Sagoff, M. (2018). Ecomodernism and the Anthropocene. *Teoksessa: DellaSala, D. & M, Goldstein (toim.): Encyclopedia of the Anthropocene*. Elsevier, Oxford. 2290 s.
- Sconfienza, U. (2019). Ecomodernist metaphors: what they reveal and what they hide. *Journal of Environmental Studies and Sciences* 9, 247-249.
- Sim, S. (2010). *The End of Modernity: What the Financial and Environmental Crisis Is Really Telling Us*. 220 s.
- Soper, K (1995). *What is Nature?*. Blackwell, Oxford. 289 s.
- Spaargaaren, G. (2000). Ecological Modernization Theory and the Changing Discourse on Environment and Modernity. *Teoksessa: Spaargaaren, G., Mol, A., Buttel, F. (toim.): Environment and Global Modernity*. Sage Publications, Lontoo. 258 s.
- Spaargaaren, G., Mol, A., Buttel, F. (2000). Introduction. *Teoksessa: Spaargaaren, G., Mol, A., Buttel, F. (toim.): Environment and Global Modernity*. Sage Publications, Lontoo. 258 s.
- Swyngedouw, E. (2011). Depoliticized Environments: The End of Nature, Climate Change, and the post-Political Condition. *Royal Institute of Philosophy Supplement* 69, 253-274.
- Taylor, S. (2013). *What is Discourse Analysis?*. Bloomsbury Academic, Lontoo. 90 s.
- Therborn, G. (1995). *European modernity and beyond the trajectory of European societies, 1945-2000*. Sage Publications, Lontoo. 403 s.
- Thomas, J. (2001). The Cage of Nature: Modernity's History in Japan. *History and Theory* 40: 1, 16-36.
- Thomas, J. (2002). *Reconfiguring Modernity : Concepts of Nature in Japanese Political Ideology*. University of California Press, Berkeley. 257 s.
- Vaden, T., Lähde, V., Majava, A., Toivanen, T., Eronen, J. T., & P, Järvensivu. (2019). Onnistunut irtikytöntä Suomessa?. *Alue ja Ympäristö* 48: 1, 3-13.
- Ward, J., Sutton, P., Werner, A., Costanza, R., Mohr, S. & C, Simmons. (2016). Is Decoupling GDP Growth from Environmental Impact Possible? *PloS One* 11: 10, 1-14.
- Washington, H. (2012). *Human dependence on nature how to help solve the environmental crisis*. Routledge, Lontoo. 185 s.

- Wood, E. (1997). Modernity, postmodernity or capitalism?. *Review of International Political Economy* 4: 3, 539-560.
- Wunderlich, J. (2020). Positioning as Normative Actors: China and the EU in Climate Change Negotiations. *JCMS* 58: 5, 1107–1123.
- Wurzel, R. & J, Connelly. (2011). The European union's leadership role in international climate change politics reassessed. *Teoksessa: Wurzel, R. & J, Connelly (toim.): The European union as a leader in international climate change politics*. Routledge, London. 320 s.
- Žižek, S. (1995). *Looking awry: an introduction to Jacques Lacan through popular culture*. M.I.T Press, Cambridge. 188 s.

Aineistolähteet

- Euroopan komissio. (2019). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The European Green Deal. *COM/2019/640*. Euroopan komissio, Bryssel.
- Euroopan komissio. (2020). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: EU Biodiversity Strategy for 2030. *COM/2020/380*. Euroopan komissio, Bryssel.
- Euroopan komissio. (2020). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Farm to Fork Strategy. *COM/2020/381*. Euroopan komissio, Bryssel.
- Euroopan komissio. (2020). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: European Climate Pact. *COM/2020/788*. Euroopan komissio, Bryssel.